İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK EĞİLİMİ İLE KIRILGAN VE BÜYÜKLENMECİ NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ: ŞEMA TERAPİ MODELİNDE BİR İNCELEME

MELİKE BÜŞRA HACIOĞLU

ARALIK 2018

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, Klinik Psikoloji alanında Yüksek Lisans Derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri:

	KANAATİ	İMZA
Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak (Tez Danışmanı)	Kabul	
Doç. Dr. Zeynep Ceren Acartürk	Kabul	
Dr. Öğr. Üyesi Gizem Cesur	Kabul	

Bu tezin İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Tarih

24.12.2018

Mühür/İmza

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Melike Büşra Hacıoğlu

İmza:

ÖZ

KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK EĞİLİMİ İLE KIRILGAN VE BÜYÜKLENMECİ NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ: ŞEMA TERAPİ MODELİNDE BİR İNCELEME

Hacıoğlu, Melike Büşra.
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak
Aralık 2018, 81 sayfa

Araştırmada kişiler arası bağımlılık eğilimi ile kırılgan ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler şema terapi modelinde incelenmiştir. Algılanan ebeveynlik biçimleri ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolü değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 18-55 yaş arasında 400 katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplama aşamasında Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (KBÖ), Kırılgan Narsisizm Ölçeği (KNÖ), Narsisistik Kişilik Envanteri (NKE), Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ) ve Young Şema Ölçeği – Kısa Form 3 (YŞÖ-KF-3) kullanılmıştır. Kırılgan ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile kişiler arası bağımlılık eğilimi ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolünü değerlendirmek amacıyla Basit Aracı Değişken Analizi yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre kişiler arası bağımlılık eğiliminin algılanan ebeveynlik biçimleri ile kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasında aracı rolü bulunmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmış; klinik uygulamalarda nasıl kullanılabileceği ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şema Terapi, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri, Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri, Kişiler Arası Bağımlılık

ABSTRACT

INTERPERSONAL DEPENDENCY WITH VULNERABLE AND GRANDIOSE NARCISSISTIC PERSONALITY CHARACTERISTICS: AN INVESTIGATION IN THE CONTEXT OF SCHEMA THERAPY MODEL

Hacıoğlu, Melike Büşra.
MA in Clinical Psychology
Thesis Advisor: Prof. Gonca Soygüt Pekak
December 2018, 81 Pages

In this study the relationships between interpersonal dependency tendency and vulnerable and grandiose narcissistic personality characteristics have been investigated in the context of schema therapy. The mediating role of interpersonal dependency tendency in the relationship between perceived parenting styles and narcissistic personality characteristics was examined. The sample of the study consisted of 400 participant aged between 18-55. Interpersonal Dependency Inventory, Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS), Narcissistic Personality Inventory (NPI-16), Young Parenting Inventory (YPI) and Young Schema Questionnaire Short Form-3 (YSQ-SF3) were used in the study. The relationships between vulnerable and grandiose narcissistic personality characteristics with early maladaptive schemas and perceived parenting styles have been investigated. According to the correlation analyses vulnerable narcissistic personality characteristics was correlated with interpersonal dependency tendency and grandiose personality characteristics. Then, Simple Mediator Analyses was conducted in order to evaluate the role of interpersonal dependency tendency as mediator. Results indicated that the interpersonal dependency tendency have a mediator role in the relationships between perceived parenting styles and vulnerable narcissistic personality characteristics. These findings were discussed in the light of relevant literature and the use of practical applications for clinical populations was handled.

Keywords: Schema Therapy, Early Maladaptive Schemas, Perceived Parenting Styles, Grandiose Narcissistic Personality Characteristics, Vulnerable Narcissistic Personality Characteristics, Interpersonal Dependency

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez danışmanım ve kıymetli hocam Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak'a tez sürecinde, yüksek lisans eğitimi boyunca ve süpervizyon süreçlerinde desteği ve çok kıymetli katkıları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Her zaman desteğini ve sıcaklığını hissettiğim, bilgi ve deneyimlerini aktarma yolunu model aldığım değerli hocam Doç. Dr. Ceren Acartürk'e çok teşekkür ederim.

Her koşulda yanımda olduğunu bildiğim biricik hocam Dr. Gizem Cesur'a sıcaklığı, rehberliği ve hayatıma katkıları için sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisansın bana kattığı arkadaşlarım, tezimin her aşamasında sorularıma birlikte cevap aradığım Hasan Burak Eyüpoğlu'na ve bu süreci keyiflendiren Ayşe Beyza İnce'ye destek ve katkıları için çok teşekkür ederim.

Tezi fiilen birlikte yazdığım Kübra Ceyhun'a, tez sürecinde ve hayatımda her daim duygularımı paylaşan, destek olan Cansu Omrak, Irmak Gültekin ve Ece Korkmaz'a teşekkür ederim. Varlığınız çok kıymetli canım arkadaşlarım.

Son olarak her zaman yanımda olan annem, babam ve canım abime desteğiniz, sevginiz, güveniniz için teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

Öz iv

Abstract v

Teşekkür vii

İçindekiler viii

Tablolar Listesi xii

Şekiller Listesi xiii

1.GİRİŞ 1

1.1.Kişiler Arası Bağımlılık Kavramı 1

1.1.1.Kişiler Arası Bağımlılığı Açıklamaya Yönelik Kuramlar 2

1.1.2.Erken Dönem Yaşantılar ve Kişiler Arası Bağımlılık 4

1.2. Narsisizm Kavramı 5

1.2.1. Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve Narsisistik Kişilik Özellikleri 7

1.2.2. Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisizm 9

1.3. Şema Terapi Modeli 12

1.3.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar 12

1.3.1.1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar 13

1.3.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri 16

1.4. Şema Terapi Modeli ve Narsisistik Kişilik Özellikleri 16

1.4.1. Şema Terapi Modeli, Kişiler Arası Bağımlılık ve Narsisistik Kişilik Özellikleri 18

1.5.Araştırmanın Amacı ve Soruları 20

2.YÖNTEM 22

2.1. Katılımcılar 22

2.2.Veri Toplama Araçları 24

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu 24

2.2.2. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği - KBÖ 25

2.2.3.Young Şema Ölçeği Kısa Form-3- YŞÖ-KF3 26

2.2.4. Young Ebeveynlik Ölçeği- YEBÖ 27

2.2.5. Narsistik Kişilik Envanteri- NKE 28

2.2.6. Kırılgan narsisizm ölçeği- KNÖ 28

2.3.İşlem 29

2.4. Verilerin Analizi 29

3.BULGULAR 30

3.1. Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 30

3.1.1. Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 31

3.1.2 Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 32

3.2. Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi, Kırılgan Ve Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri, Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları Ve Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Sonuçlar 34

Tablo 3.6. (devam) KBÖ Toplam Puanı, KNÖ Toplam Puanı, NKE Toplam Puanı, YŞÖ, YEBÖ-A ve YEBÖ-B Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları 37

3.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci Ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Analizler 38

3.3.1. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Analiz Sonuçları 38

3.3.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Analiz Sonuçları 38

3.3.2.1. Algılanan Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular 39

3.3.2.2. Algılanan Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular 40

3.3.2.3. Algılanan Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular 42

3.3.2.5. Algılanan Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular 43

3.3.2.5. Algılanan Kötümser/Endişeli Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular 45

4.TARTIŞMA 47

4.1. Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 47

4.2. Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi, Kırılgan Ve Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri, Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları Ve Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi 49

4.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolüne Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 52

4.3.1. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 52

4.3.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi 53

4.4. Genel Değerlendirme 54

4.5.Klinik Doğurgular 54

4.6.Çalışmanın Sınırlılıkları 56

4.7.Yeni Çalışmalar İçin Öneriler 56

KAYNAKÇA 58

EKLER 66

A.BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU 66

B.KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ (KBÖ) 67
C.YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ- KISA FORM 3 (YŞÖ-KF3) 70
D.YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (YEBÖ) 74
E.NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ (NKE) 78
F.KIRILGAN NARSİSİZM ÖLÇEĞİ (KNÖ) 79
G.KİŞİSEL BİLGİ FORMU 80

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1. Şema Alanları Ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar 15
Tablo 2. 1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri 22
Tablo 3. 1. Cinsiyet Değişkenine Göre NKE Toplam Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları 32
Tablo 3. 2 Eğitim Durumu Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 33
Tablo 3. 3. Sosyoekonomik Durum Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 33
Tablo 3. 4. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 34
Tablo 3. 5. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları 34
Tablo 3. 6. KBÖ Toplam Puanı, KNÖ Toplam Puanı, NKE Toplam Puanı, YŞÖ, YEBÖ-A ve YEBÖ-B Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları 36
Tablo 3. 7. YEBÖ, KBÖ ve KNÖ için Yürütülen Aracı Değişken Analizleri 39

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. 1. Algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi 40
Şekil 3. 2. Algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi 41
Şekil 3. 3. Algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi 43
Şekil 3. 4. Algılanan aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi 44
Şekil 3. 5. Algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi 45

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Narsisizm kavramı kuramcılar tarafından normal ve patolojik olarak farklı şekillerde ele alınmıştır. Normal ya da sağlıklı narsisizm kişinin ruh sağlığına olumlu etkileri olacak şekilde özgüveninin yüksek, başarılardan keyif alan, çevreden gelen eleştirileri benlik algısına zarar vermeden değerlendirebilen bir kişilik yapısı olarak tanımlanmaktadır (Foster, 2007; Kernberg, 1975; Rozenblatt, 2002). Patolojik narsisizm ise kişinin kendi benliğine duyduğu hayranlık, empatiden yoksun olma, kendini ayrıcalıklı bir konumda görme ve sınırsız haklara sahip olduğunu düşünme şeklinde ele alınmaktadır (Kernberg, 1975). Patolojik narsisizm kırılgan ve büyüklenmeci olmak üzere iki boyut şeklinde görülmektedir. (Levy, 2012; Rathvon ve Holmstrom, 1996; Rose, 2002; Wink, 1991).

Kişiler arası bağımlılık çocukluk ve yetişkinlik çağında kişinin diğerleriyle olan ilişkilerinde önemli rolü olan, önem verilen kişilerle etkileşim ve yakınlık kurma ile ilişkili ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan evrensel bir deneyim olarak ele alınmaktadır (Bornstein, 1992; Hirschfeld, 1976).

Erken dönem ebeveyn çocuk ilişkilerinin kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Bu çalışmada kişiler arası bağımlılık eğilimi ile kırılgan ve büyüklenmeci narsisizm türleri arasındaki ilişkiler, kapsayıcı ve bütünleştirici bir model olan şema terapi modelinde ebeveynlik biçimleri ile ilişkileri açısından incelenecektir. Bu bölümde ilk olarak kişiler arası bağımlılık kavramı ele alınmış, ardından narsisizm kavramının ortaya çıkış, gelişimi ve türleri ile ilgili özelliklere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise şema terapi modeli açıklanmış, bu kavramlar şema terapi modelinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1.1.Kişiler Arası Bağımlılık Kavramı

Kişiler arası bağımlılık çocukluk ve yetişkinlik çağında kişinin diğerleriyle olan ilişkilerinde önemli rolü olan, evrensel bir deneyim olarak ele alınmaktadır

(Bornstein, 1992). Hirschfeld ve arkadaşlarına (1976) göre kişiler arası bağımlılık, önem verilen kişilerle etkileşim ve yakınlık kurma ile ilişkili ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan karmaşık duygular, düşünceler, davranışlar ve inançlardır. Bornstein (1992, 1993) bağımlılığı motivasyonel, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere 4 temel alanda görülen bir kişilik yapısı olarak tanımlamıştır:

Motivasyonel: Diğerlerinden onay ve destek almak için belirgin bir ihtiyaç hissetme.

Bilişsel: Kendini güçsüz ve etkisiz olarak algılama.

Duygusal: Özerk bir şekilde görevini yerine getirme gerekliliğinde kaygı ve korku yaşama.

Davranışsal: Diğerlerinden güvence, onay, rehberlik, destek ve yardım isteme ve kişiler arası ilişkilerde diğerlerine teslim olma eğilimi.

Bağımlılığın düşünülenden çok daha karmaşık bir kavram olduğu öne sürülmektedir. Bağımlı kişilerin pek çok durumda ilişkileri güçlendirmek, yardım ve desteği sağlamak amacıyla pasif ve boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülürken kimi durumlarda aktif ve girişken oldukları, terk edilme ve reddedilme ihtimalleri ile karşılaştıklarında saldırgan bile olabildikleri belirtilmektedir. (Bornstein, 1993, 2005; Pincus ve Wilson, 2001). Bağımlılık aşırı düzeye ulaşarak patolojik hale geldiğinde boyun eğici davranışlar ve aşırı bağımlılık kişilik bozukluğu olarak değerlendirilmektedir. (Beck, Freeman, ve Davis, 2004). Bu çalışmada kişiler arası bağımlılık kişilik bozukluğu olarak değil insan ilişkilerinde rol oynayan bir faktör olarak ele alınacaktır.

1.1.1.Kişiler Arası Bağımlılığı Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Bağımlılık kavramı kişilik kuramcılarınca farklı tanımlamalar ve açıklamalarla ele alınmıştır. Kişiler arası bağımlılık kavramı psikanalitik kuramda ilk olarak Freud'un psikoseksüel gelişim evreleriyle açıklanmıştır. Freud kişiliğin yaşamın ilk beş ya da altı yılındaki deneyimlere göre şekillendiğini belirtmektedir. Psikoseksüel gelişim

dönemlerinden geçerken yaşanan krizler, ihtiyaçların karşılanmaması veya gereğinden fazla karşılanması, bu dönemde libidinal bir saplanmaya neden olur ve yetişkinlik döneminde o döneme benzer özellikler gösterilir. Kişiler arası bağımlılık, Freud'un (1938, 1953) kişilik gelişimini ele aldığı psikoseksüel gelişim dönemlerinden ilki olan 0-1 yaş arasını kapsayan oral dönemdeki saplanmayla açıklanmaktadır. Erikson'un (1968) kişilik gelişim kuramına göre 1-2 yaş aralığında "özerkliğe karşı utanç ve şüphe" evresinde çocuklar aşırı korumacı ebeveynlik tutumları sonucunda keşfetme davranışlarını yerine getiremez ve utanç ve şüphe duygusu geliştirirler. Bu kurama göre bu aşamayı özerklik duygusunu tamamlayamadan geçiren çocukların kendilerinden emin olamayacağı ve başka insanlara bağımlı olarak yaşayacağı belirtilmiştir.

Sosyal öğrenme kuramcılarının bağımlılıkla ilgili açıklamaları incelendiğinde ilk olarak bağımlılığı sonradan edinilen, deneyimler sonucunda öğrenilmiş bir güdü olarak tanımlandığı görülmektedir (Dollard ve Miller, 1950). Daha sonraları ise çocukluk döneminde bakım verenler tarafından sağlanan sosyal pekiştirecin önemi üzerinde durulmuştur (Ainsworth, 1969; Maccoby, 1980). Sosyal öğrenme modeline göre bakım veren kişiler besleme, sıcaklık, ilişki kurma gibi yollarla bebeğin biyolojik ve psikolojik doyuma ulaşmasını sağlamaktadır. Bu davranışlar memnun edici deneyimlerle ilişkilendirilir. İleriki dönemlerde bebeğin bakım verenin haz verici davranışlarıyla ilgili inanç ve beklentileri potansiyel bakım verenlere (ör. öğretmen, romantik partner) genellenir ve bağımlı davranış bu ilişkilerde de ortaya çıkar. Sosyal öğrenme kuramcılarından Bandura (1977) ise bağımlı davranışın gelişiminde modellemenin önemini vurgulamıştır. Buna göre bağımlı davranışların ödüllendirildiğinin gözlenmesi, çocuğun benzer davranış örüntüleri sergileme ihtimalini arttıracaktır.

Son yıllarda bağımlılığın gelişiminde bilişsel süreçlere vurgu yapılmaktadır. Bağımlılığa ilişkin bilişsel model incelendiğinde erken dönem yaşantılar sonucunda gelişen düşünce biçimlerine; insanların kendisi, diğerleri ve ilişkilere dair oluşturduğu şemalara odaklanılmaktadır. Buna göre kişi ebeveynleriyle ve diğerleriyle olan ilişkilerinde özerkliğinin kısıtlandığı ilişkiler sonucunda kendisinin

zayıf, diğerlerinin güçlü olduğuna dair şemalar ve bağımlılığı besleyen otomatik düşünceler geliştirebilmektedir (Beck, 1976; Bornstein, 1993, 1996).

1.1.2.Erken Dönem Yaşantılar ve Kişiler Arası Bağımlılık

Erken çocukluk döneminde ebeveyn ve çocuk ilişkileri kişiler arası bağımlılığın gelişiminde önemli bir faktör olarak ele alınmaktadır. Alanyazın incelendiğinde aşırı korumacı ve yetkeci ebeveynlik biçimlerinin bağımlılığın gelişimi ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Bornstein, 1993; Oğuz Çakmen,2004). Yetkeci ve aşırı korumacı ebeveynlik biçimleri çocuğun öz yeterlik hissini olumsuz etkilemekte, baskı ve aşırı kontrolün olduğu aile ortamında çocuk özerklik kazanamamaktadır. Bunun sonucunda, yetişkinlik yaşamında da kendi başa çıkma ve karar verme becerilerine güvenememekte; nasıl düşünmesi, davranması gerektiğini söyleyen birine ihtiyaç duymaktadır (Arntz, 2012; Bornstein, 2005). Yetkeci ebeveynlik biçimi çocuklardaki düşük özsaygı ve yüksek kaygı düzeyi ile ilişkilendirilmekte, buna göre çocukların onay arama ve psikolojik uyum sorunları yaşadıkları belirtilmektedir (Sümer ve ark., 2010). Alanyazındaki araştırmalar aşırı korumacı ebeveynlik biçiminin artan bağımlılık eğilimiyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Parker ve Lipscombe, 1980; Ojha ve Singh, 1988). Özellikle babanın kısıtlayıcı ebeveynlik biçiminin bağımlılık eğilimiyle pozitif ilişkili olduğu görülmektedir (Ojha ve Singh, 1988).

Çocukluk dönemindeki örseleyici ihmal ve istismar yaşantılarının da yetişkinlikte bağımlılıkla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. İhmal ve istismar yaşantıları çocuklarda çaresizlik ve yetersizlik duygularını uyandırmakta, bunun sonucunda düşük öz yeterlik algısı ve karamsarlığın öfke ve saldırganlık davranışlarını ortaya çıkarabileceği belirtilmektedir (Bornstein, 2005).

Kişiler arası bağımlılığın şema terapi modelinde incelendiği bir tez çalışmasında (Arslan, 2017) kadınlarda kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duygularını bastıran ebeveynlik biçimlerinin zedelenmiş otonomi ve diğeri yönelimlilik şema alanları aracılığıyla kişiler arası bağımlılık eğilimini yordadığı görülmektedir. Erkeklerde de kuralcı/kalıplayıcı, aşırı koruyucu/evhamlı,

koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/ sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duygularını bastıran ebeveynlik biçimlerinin zedelenmiş otonomi ve diğeri yönelimlilik şema alanları aracılığıyla kişiler arası bağımlılık eğilimini yordadığı saptanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde kişiler arası bağımlılık ile narsisizmin ilişkili olduğu çalışmaların olduğu görülmektedir (Matsunami, 2013; Rohman ve ark., 2012). Buna göre bu çalışmada kişiler arası bağımlılık ile narsisizm arasındaki ilişkilerin incelenmesinin alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Narsisizm Kavramı

Narsisizm kavramının kökeni mitolojide sudaki yansımasını görerek kendisine aşık olan Narkissos'a dayanmaktadır. Narkissos sudaki yansıması karşısında büyülenir, kendisine karşılık vermeyen bu imgeden ayrılamaz. Kendini seyrederek ömrünü tüketir ve sonunda suya düşerek boğulur ve hayatını kaybeder.

Narsisizm psikanalitik alanyazında önemli bir kavram olarak ele alınmaktadır. İlk olarak narsisizm kavramını Havelock Ellis (1898) Narkissos mitolojisiyle ilişkilendirmiş, bu kavramı kendi bedenine dair cinsel dürtüleri olan kişileri tanımlamak amacıyla kullanmıştır. Freud (1914) "Narsisizm Üzerine Bir Giriş" başlıklı makalesinde narsisistik kişinin libidosunu dış dünyadan kendisine yöneltmesi olarak tanımlamıştır. Narsisizmi cinsel gelişimin bir dönemi olarak ele alan Freud (1914) birincil narsisizmi nesne yatırımının dış dünyadan kendi benliğine yöneltildiği, güçlü ve kusursuz olma duygularını barındıran büyüklenmeci bir süreç olarak açıklamıştır. Freud (1914)'a göre birincil narsisizm bebeğin ben ve ben olmayan nesneler arasında bir ayrım yapamadığı, tek gerçekliğin kendisi olduğu dönemdir. İkincil narsisizm ise dış dünya ile ilişkilerde başa çıkılamayan sarsıcı olaylar sonucunda güç ve kontrol kaybının üstesinden gelmek için libidonun dış nesnelerden çekilerek tekrar benliğe yöneltilmesi olarak ifade edilmiştir. Heinz Kohut ve Otto Kernberg narsisizmin kökenlerini anlamada psikanalitik alanyazında öne çıkan kuramcılardır. Kohut (1971, 1977)'a göre narsisistik kişilik bozukluğu erken çocukluk döneminde çocuğun ebeveynleri tarafında yeterince aynalanmamasından kaynaklanmaktadır.

Bunun sonucunda çocuk benmerkezci, büyüklenmeci bir gelişim aşamasına saplanmakta, normal düzeyde bir benlik değeri geliştirememektedir. İhmalkar, aşağılayıcı, empati göstermeyen ebeveynlik tutumlarının narsisizm eğilimini arttıracağını belirten Kohut, narsisistik kişilerin yaşamları boyunca karşılanmamış empati ihtiyacını karşılayacak, benlik duygusunun onaylanmasını sağlayacak ideal bir kişiyi arayacağını ifade etmiştir. Kernberg (1975, 1985) ise narsisizmi normalden patolojiğe doğru giden boyutsal bir kavram olarak ele almış, patolojik narsisizmi yüksek, orta ve düşük işlevsellik düzeyleriyle sınıflandırmıştır. Narsisizmi açıklarken ideal nesne ve gerçek kendilik kavramlarını kullanan Kernberg (1999) narsistik bireylerin ebeveynlerinin örtük ya da açık bir biçimde saldırganca davrandıklarını ifade etmektedir. Bu kişilerin idealleştirdikleri, bağımlı gibi göründükleri kişilerin aslında kendi büyüklenmeci yansımaları olduğunu belirtmektedir. Kernberg, (1999) narsisizmin ihmalkar, empatik olmayan, tutarsız ve değersizleştirici ebeveyn figürleriyle gelişebileceğini ifade etmiştir.

Narsisizm kavramı kuramcılar tarafından normal ve patolojik olarak farklı şekillerde ele alınmıştır. Normal ya da sağlıklı narsisizm kişinin ruh sağlığına olumlu etkileri olacak şekilde özgüveninin yüksek, başarılardan keyif alan, çevreden gelen eleştirileri benlik algısına zarar vermeden değerlendirebilen bir kişilik yapısı olarak tanımlanmaktadır (Foster, 2007; Kernberg, 1975; Raskin ve Hall, 1979; Rozenblatt, 2002). Patolojik narsisizm ise kişinin kendi benliğine duyduğu hayranlık, empatiden yoksun olma, kendini ayrıcalıklı bir konumda görme ve sınırsız haklara sahip olduğunu düşünme şeklinde ele alınmaktadır (Kernberg, 1975). Patolojik narsisizm işlevsellikte bozulma, uyumsuzluk, kişiler arası ve ilişkisel sorunlar, madde kötüye kullanımı, agresyon, dürtüsellik, intihar düşünceleriyle ilişkili önemli bir klinik sorun olarak değerlendirilmektedir (Miller ve ark., 2007; Pincus ve Lukowitsky, 2010; Ronningstam, 2005; Stinson ve ark., 2008).

Narsisizm alanyazında pek çok kuram ve kuramcı tarafından farklı şekillerde tanımlanmış ve açıklanmıştır. Bu çalışmada şema terapi modeli odağında incelenecek olan narsisizm kavramı, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

1.2.1. Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve Narsisistik Kişilik Özellikleri

Narsisistik kişilik bozukluğu ilk kez 1980 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayımlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabının 3. baskısında (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders–DSM-III) kişilik bozukluğu olarak tanımlanmıştır. DSM-III'ün gözden geçirilmiş versiyonunda (DSM-III-R) narsisistik kişilik, büyüklenmeci tarzda önemli ve eşsiz olma hissi, sınırsız başarı, güç zekâ, güzellik veya ideal aşk fantezileriyle meşguliyet, teşhircilik, eleştiriye, başkalarının ilgisizliğine veya başarısızlığa tahammülsüzlük, herhangi bir sorumluluk kabul etmeksizin özel imtiyaz beklemek ve buna yönelik hak iddia etmek, kişiler arası ilişkilerde sömürücülük, aşırı yüceltme ve değersizleştirme kutupları arasında değişen ilişkiler ve empatiden yoksunluk gösterme tanı ölçütleriyle belirlenmiştir.

DSM-IV'te (APA, 1994) kişilik bozuklukları A, B, ve C olarak üç kümede sınıflandırılmıştır. Narsisistik kişilik bozukluğu histriyonik kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu ile birlikte dramatik küme olarak adlandırılan B kümede yer almaktadır. DSM-IV'te (APA, 1994) narsisistik kişilik bozukluğu ilgiye ve onaylanmaya dair sürekli bir ihtiyaç duyma, diğer insanlarla empati kuramamayı içeren yaygın bir büyüklenmeci örüntü olarak tanımlanmıştır.

DSM-5'te (APA, 2013) ise narsisistik kişilik bozukluğu "erken erişkinlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, büyüklenme (düşlemlerde ya da davranışlarda), beğenilme gereksinimi ve eşduyum yapamama ile giden yaygın bir örüntü" şeklinde tanımlanmış ve tanı kriterleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

1.Büyüklenir (örn. başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarla orantısız bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir).

2.Sınırsız başarı, güç, zeka, güzellik ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur.

3.“Özel” ve eşi benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün diğer kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabileceğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır.

4.Çok beğenilmek ister.

5.Hak ettiği duygusu içindedir (özellikle kayırılacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma).

6.Kendi çıkarları için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).

7.Eşduyum yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinmelerini anlamak istemez.

8.Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.

9.Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler.

DSM sınıflandırmasında yer alan narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterleri yalnızca büyüklenmeci tarzda narsisizm özelliklerine yöneliktir. Bu kriterlerin utangaç, eleştiriye karşı aşırı duyarlı, sessizce herkesten farklı ve önemli olduğuna dair bir inanç taşıyan kırılgan ve örtük narsisistik kişiliği kapsamadığı belirtilmiştir. (Cooper ve Ronnigstam, 1992) .

Kişilik bozukluğu “kişinin içinde yaşadığı kültürün beklentilerinden belirgin olarak sapan, süregiden bir içsel yaşantı ve davranış örüntüsü (APA, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Ancak her birey kişilik bozukluğuna dair bazı özellikleri barındırabilmektedir. Kişilik bozukluğuna dair belirtilerin şiddeti ve işlevselliğe etkisi tanı açısından ayırt edici faktörler olarak ele alınmaktadır. Bireylerin narsisizmin kategorilerini ve özelliklerini farklı düzeylerde deneyimleyebildikleri belirtilmektedir

(Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu çalışmada narsisizm tanı kategorisi olarak değil, bir kişilik özelliği olarak incelenecektir.

1.2.2. Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisizm

Alanyazın incelendiğinde narsisizmin kuramcılar tarafından farklı özelliklerle tanımlandığı görülmektedir. Kernberg (1975) narsisizmi benmerkezcilik, büyüklenmecilik, empati yoksunluğu ile tanımlarken Kohut'un kırılganlık, depresyon, boşluk hissi, empati ve dayanıklılık yoksunluğu, bağımlılık ile açıkladığı görülmektedir. Narsisizmi tanımlamadaki bu farkın hasta seçimlerindeki farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu tanımlamalar narsisizmin çok boyutlu bir kavram olarak ele alınabileceğini göstermektedir.

Patalojik narsisizmle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde narsisizmin farklı boyutlarla ele alındığı görülmektedir. Bursten (1973) narsisizmi manipülatif, paranoid, arzulayan ve fallik narsizm olarak 4 tip olarak tanımlarken, Kohut ve Wolf (1978) narsisizmi kişiler arası ilişkiler bağlamında ele alarak birleşme açlığı duyan, iletişimden kaçınan, aynalanma açlığı duyan olmak üzere 3 alt tür tanımlamıştır. Akhtar ve Thomson (1982) açık ve örtük narsisizm, Gabbard (1989) kayıtsız ve tedirgin narsisizm, Dickinson ve Pincus (2003) ise büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm şeklinde sınıflandırmıştır. Yapılan çalışmalar narsisizmin çoğunlukla iki boyut altında birleştiğini desteklemektedir (Akthar ve Thomson, 1982; Dickinson ve Pincus, 2003; Gabbard, 1988; Levy, 2012, 1989; Wink, 1991). Bu çalışmada narsisizm kavramı büyüklenmeci ve kırılgan olmak üzere iki boyut olarak ele alınacaktır.

Jones (1913) ilk kez psikanalitik alanyazında büyüklenmeci narsisizmi teşhirci, soğuk, yargılayıcı ve ulaşılamaz olma özellikleriyle tanımlamıştır. Wink (1991) kırılgan narsisizmi içedönüklük, savunmacılık, kaygı ile ilişkilendirirken, büyüklenmeci narsisizmi ise dışadönüklük, grandiyözite, teşhircilik, saldırganlık ile ilişkilendirilmiştir.

Gabbard (1989) kayıtsız narsisizmin kibirli ve agresif olma, diğerlerinin duygularına duyarsızlık, empati yoksunluğu, ilgi odağı olma özelliklerine vurgu yaparken, tedirgin

narsisizmi utangaç, içe dönük, ilgi merkezi olmaktan kaçınma ve diğerlerinin tepkilerine aşırı duyarlı olma ile ilişkilendirmiş ve bu durumu "sessiz büyüklenmecilik" olarak tanımlamıştır. Kırılgan narsisizmde bireylerin eleştirilmeye aşırı hassasiyet gösterdiği ve değerlendirilmeye yönelik kaçınma davranışları gösterdikleri görülmektedir. Kaçınma davranışı kırılgan narsisizmde olumsuz değerlendirmeden kaçınarak büyüklenmeci kendiliğin sürdürülmesini sağlarken (Foster ve Trimm, 2008), büyüklenmeci narsisizmde kendiliğe ve kendilikle ilgili olumlu algıya zarar verebilecek durumlardan kaçınma, buna yönelik olumlu verileri toplamak ve olumsuz verileri görmezden gelmek şeklinde görülmektedir (Baumeister ve Vohs, 2001). Büyüklenmeci narsistik bireyler kişiler arası ilişkilerde kindar, agresif, teşhirci, sömürücü olarak algılanmalarına karşın diğerlerini nasıl etkilediklerinin ve diğerlerinden ayrıcalıklı beklentilerinin farkında olmadıkları belirtilmektedir. Kırılgan narsistik bireylerin davranışları, inançları, yetenekleri, sosyal konumuna bakılmaksızın kendilerine hayran olunmasını istedikleri, önemsenmediklerini algıladıklarında öfkelendikleri ifade edilmektedir. İlişkilerden kaçınmaları bu gerçekçi olmayan beklentileriyle ilgili hayal kırıklıklarına tahammül edememe korkusuna dayandırılmaktadır (Dickinson ve Pincus, 2003). Narsisistik kişilik bozukluğu olan kişiler benliklerine dair abartılı bir önem duygusu taşımakta ve şefkat görme, takdir edilme endişesi yaşamaktadırlar (Miller, Campbell ve Pilkonis, 2007). Rose (2002) tarafından yapılan bir çalışmada büyüklenmeci narsistik bireylerin kırılgan narsistik bireylere göre daha yüksek düzeyde özsaygı ve yaşam doyumu algıladıkları ortaya konmuş ve büyüklenmeci narsisizm ile mutluluk arasındaki ilişkide özsaygının aracı rolü olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle kırılgan narsistik bireylerde algılanan mutsuzluk düzeyinin düşük özsaygı ile açıklanabileceği belirtilmektedir. Dickinson ve Pincus (2003)' a göre hem büyüklenmeci hem kırılgan narsisizm ayrıcalıklılık bilişine sahiptir ancak özsaygılarını yönetme biçimleri açısından farklılaşmaktadır. Büyüklenmeci narsisistik bireylerin kişiler arası ilişkilerdeki sıkıntıları ölçümlere yansımazken kırılgan narsisistik bireyler kişisel ve kişiler arası ilişkilerde de yüksek kırılganlık düzeyi raporlamaktadır.

Kırılgan narsisizm eleştiriye, olumsuzluğa veya başarısızlığa karşı aşırı duyarlı, sosyal açıdan çekingen, yüksek kaygı düzeyine sahip olma ile açıklanmaktadır (Dickinson ve

Pincus, 2003; Wink, 1991). Pincus ve arkadaşları (2009) kırılgan narsisistik bireylerin "ruhsal acı"sını özel bir konuma sahip olma isteği, umutsuzluk, boşluk, düşük özsaygı ve utanç hisleriyle ilişkilendirmektedir. Büyüklenmeci narsisizm yüksek dışadönüklük ve düşük nevrotiklik ile; kırılgan narsisizm ise yüksek nevrotiklik ve düşük dışadönüklük ile ilişkilendirilmektedir (Campbell ve Miller, 2013). Kırılgan narsisizmin kaygılı ve kaçıngan bağlanma biçimleri ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Miller ve ark., 2010).

Narsistik kişilik bozukluğu kişiler arası ilişkilerde bozulmaya ve strese neden olma ile ilişkilendirilmektedir (Miller ve ark., 2007). Kırılgan ve büyüklenmeci narsisistik bireyler sosyal ilişkilerde düşmanca tutumları nedeniyle olumsuz algılanmakta, daha az kibar, uyumlu veya uyuşulabilir olarak tanımlanmaktadır. Özellikle büyüklenmeci narsisistik bireyler sosyal çevrelerinde yakınlarına duyarsız izlenimi vermektedir (Lamkin ve ark., 2014).

Zedelenmiş kişiler arası ilişkiler, kendilik algısında bozulmalar gibi bazı özellikler tüm DSM-IV kişilik bozukluklarında ortak olarak görülmektedir. Yüksek bağımlılık ihtiyacı histrionik, bağımlı ve narsistik kişilik bozukluklarını nitelemektedir (Widiger ve Bornstein, 2007). Bu bilgiler ışığında kırılgan narsisizm ile kişiler arası bağımlılık özelliklerinin sosyal ilişkiler ve reddedilmeye karşı duyarlı olma açısından ortak noktaları olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde bağımlılığın patolojik narsizmin bir özelliği olarak ifade edildiği (Matsunami, 2013), kırılgan narsisizmin düşük özgüven ve bağımlı kendilik ile ilişkili olduğunu gösteren (Rohman ve ark., 2012) çalışmaların yanı sıra yüksek grandiyözite ile bağımlılık arasında negatif ilişki bulunan çalışmalar olduğu da görülmektedir (Roche ve ark., 2013).

Narsisistik kişilik özelliklerinin pek çok işlevsellik alanında bozulmaya, yakın ilişkilerde zorluklara yol açtığı görülmektedir (Campbell ve Foster, 2002; Miller ve Campbell, 2010). Şema terapi modeline göre erken dönemde maruz kalınan ebeveynlik biçimleri sonucunda kişiler arası ilişkilerde uyumsuz örüntüler ve çeşitli psikopatolojiler ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda ilerleyen bölümde narsisizm ve kişiler arası bağımlılık kavramları şema terapi modeli çerçevesinde ele alınacaktır.

1.3. Şema Terapi Modeli

Şema terapi modeli Young ve arkadaşları tarafından (1990, 1999) Gestalt, bilişsel-davranışçı, nesne ilişkileri, yapısalcılık, bağlanma ve psikanalitik kuramlardaki unsurları bir araya getiren kavramsal bir model olarak geliştirilmiştir.

Şema terapi özellikle tedavi edilmesi zor kronik psikolojik bozuklukların, kişilik bozukluklarının ve Eksen 1 bozuklukların temelinde yatan kişilik özelliklerine odaklanan yeni bir sistem öne sürmektedir. Şema modeli erken dönem yaşantılara, ebeveyn çocuk ilişkilerinde karşılanmamış temel duygusal ihtiyaçlar neticesinde gelişen erken dönem uyumsuz şemalara, şema modlarına ve bunlarla baş etme biçimlerine odaklanmaktadır. Terapide bilişsel, duygusal, yaşantısal teknikler aracılığıyla temel duygusal ihtiyaçların karşılanması için uyumlu yollar geliştirilmesi hedeflenmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003).

Şema terapi modeline göre erken dönem yaşantılar ve ebeveyn çocuk ilişkileri, yetişkinlikteki kişiler arası ilişkiler ve davranışlarda etkin bir rol oynamaktadır. Şema terapi modeli, narsisistik kişilik yapılanması ve kişiler arası bağımlılığın açıklanmasına ve tedavisine yönelik kapsamlı ve bütünleştirici bir yaklaşım olması bakımından bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

1.3.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Young ve arkadaşları (2003) çocukların psikolojik olarak sağlıklı bir şekilde gelişmesi için karşılanması gereken bazı temel duygusal ihtiyaçlardan söz etmiştir. Bu evrensel ihtiyaçlar güvenli bağlanma, özerklik ve kimlik algısı, ihtiyaçların ifade edilmesi, kendiliğinden olma ve oyun ve gerçekçi sınırlardır. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığında erken dönem uyumsuz şemalar ve uyumsuz baş etme biçimleri ortaya çıkabilmektedir. Young ve arkadaşları (2003) 4 tip erken dönem yaşantının uyumsuz şema oluşumunu hızlandırdığını belirtmiştir. Bu yaşantılar temel ihtiyaçların karşılanmaması, duygusal veya fiziksel olarak travmatize edilme, aşırı korumacı ebeveynlik ve ebeveynlerin düşünce, duygu ve davranışlarıyla seçici bir biçimde özdeşleşmedir. Erken dönem uyumsuz şemalar çocukluk ve ergenlik döneminde

gelişen, duygular, düşünceler, anılar ve beden duyumlarından oluşan yaygın tema veya örüntüler olarak tanımlanmaktadır. Kendini baltalayan duygusal ve bilişsel örüntüler olan şemalar erken dönemde gelişmekte ve yaşam boyu tekrar etmektedir. Şemalar değişmez gerçekler olarak algılanmakta ve çocukluk sonrası dönemde uyum bozucu hale gelmektedir. Erken dönem uyumsuz şemalar kaygı bozuklukları, depresyon, karakterle ilgili sorunlar ve kişilik bozukluklarının kaynağını oluşturabilmekte (Young, 1990, 1999), erken dönem uyumsuz şemalar sonucunda duygusal ve davranışsal uyumsuz baş etme yolları gelişmektedir (Young ve ark., 2003).

Şema terapi modeline göre on sekiz erken dönem uyumsuz şema beş alan altında sınıflandırılmıştır.

1.3.1.1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

1. Kopukluk ve Reddedilmişlik Alanı: Bu alan güvenlik, diğerleriyle güvenli bağlar kurma, istikrar, bakım, ait olma ihtiyaçlarının karşılanmaması ile ilişkili şemaları içerir. Bu alandaki şemalara sahip bireylerin aile ilişkilerinin kökenlerinde soğuk, reddedici, izole, tutarsız, kötüye kullanan bir biçimin olduğu görülmektedir. Bu kişilerin yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerden kaçındığı veya kendilerine zarar veren ilişkileri sürdürdükleri gözlenmektedir.

2. Kopukluk ve reddedilme alanında terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma şemaları bulunmaktadır.

3. Zedelenmiş Otonomi Alanı: Bu alan özerklik, bağımsızlık, başarılı bir şekilde kendini ortaya koyma ihtiyaçlarıyla ile ilişkili şemaları içerir. Bu şemaya sahip bireylerin ebeveynleri çocukken her şeyi onlar yerine yapmış ve aşırı korumacı davranmış veya tam tersine hiç bakım vermemiştir. Bu kişiler yetişkinlik döneminde kendi kimliklerini ve yaşamlarını oluşturmada zorluklar yaşamaktadırlar.

Zedelenmiş otonomi alanında bağımlılık/yetersizlik, hastalıklar/tehditler karşısında dayanıksızlık, iç içe geçme/gelişmemiş benlik ve başarısızlık şemaları yer almaktadır.

4. Zedelenmiş Sınırlar Alanı: Bu alandaki şemalara sahip bireylerin başkalarının haklarına saygı göstermekte, onlarla iş birliği yapmakta, uzun süreli hedefler koymakta zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Bu şemalara sahip kişiler genellikle bencil, şımarık, sorumsuz, narsisistik bir görünüm sergilerler. Genellikle aşırı izin verici ailelerde büyüdükleri, çocukluk dönemlerinde kurallara uymaları beklenmediği, kendilerini kontrol etmeyi geliştiremedikleri görülmektedir.

Zedelenmiş sınırlar alanında hak görme/büyüklük ve yetersiz özdenetim şemaları bulunmaktadır.

5. Diğerleri Yönelimlilik Alanı: Bu alandaki şemalara sahip bireyler onay kazanma, misillemeden kaçınma veya duygusal bağı sürdürmek gibi nedenlerle kendilerinden çok diğerlerinin ihtiyaçlarına karşı aşırı odaklanmaktadır. Aile kökenlerinde genellikle koşullu kabulün olduğu, çocuğun sevgi ve ilgi görmek için benliğini baskılaması gerektiği durumlar görülmektedir.

Diğerleri yönelimlilik şema alanında boyun eğicilik, onay arayıcılık ve kendini feda şemaları yer almaktadır.

6. Yüksek Standartlar ve Bastırılmışlık Alanı: Bu alan kendiliğindenlik ve oyun ihtiyaçlarının karşılanmamasıyla ilişkili şemaları içermektedir. Bu alandaki şemalara sahip bireylerin kendiliğinden duygu ve dürtülerini bastırdıkları, gevşeme, mutluluk, kendini ifade, yakınlık gibi ihtiyaçlarını yok sayarak içselleştirdikleri katı kuralları karşılamak üzerine yoğunlaştıkları görülmektedir.

Bu alanda karamsarlık, duyguları bastırma, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılık şemaları yer almaktadır.

Erken dönem uyumsuz şemalarla ilgili açıklamalara Tablo 1.1.'de yer verilmiştir.

Tablo 1. 1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Kopukluk ve Reddedilmişlik
Terk Edilme/İstikrarsızlık: Diğerlerinin güvenilmez ve tutarsız oldukları, her an kendilerini terk edebilecekleri veya ölebilecekleri, duygusal ihtiyaçlarını karşılayamayacakları düşünceleri. **Güvensizlik/Suistimal Edilme:** Diğerlerinin fırsatını bulduklarında inciteceği, yalan söyleyeceği, aldatacağı, suistimal edeceği beklentisi. **Duygusal Yoksunluk:** Duygusal destek alma arzularının karşılanmayacağı inancı. Bakım, empati ve korunma yoksunluğu. **Kusurluluk/ Utanç:** Kötü, kusurlu, aşağı, değersiz, sevilmez oldukları inancı, kendilerinden utanma. **Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma:** Dünyanın geri kalanından izole olduğu, hiçbir gruba ya da topluluğa ait olmadığı ve diğer insanlardan farklı olduğu inancı.
Zedelenmiş Otonomi
Bağımlılık/Yetersizlik: Başkalarından yardım almadan gündelik sorunların üstesinden gelemeyeceğine dair inanç. **Hastalıklar/Tehditler Karşısında Dayanıksızlık:** Tıbbi, duygusal veya çevresel bir felaketin her an olabileceğine ve bununla başa çıkamayacağına dair abartılı korku. **İç içe Geçme/Gelişmemiş Benlik:** Önemli kişilerle, genellikle ebeveynle, aşırı duygusal bağlanma ve yakınlık içinde olmak. **Başarısızlık:** Başarı alanlarında (okul, spor, kariyer vb.) akranlarına göre yetersiz olduğuna dair inanç. Aptal, beceriksiz, yeteneksiz, başarısız olduğuna inanma.
Zedelenmiş Sınırlar Alanı
Hak Görme/Büyüklük: Kişinin diğerlerinden üstün olduğuna ve ayrıcalıklı haklara sahip olduğuna dair inancı. **Yetersiz Özdenetim:** Duygu ve dürtülerini kontrol etmekte, engellenmelere tahammül etmekte zorluklar, acıdan, sorumluluktan ve yüzleşmekten kaçınma.
Diğerleri Yönelimlilik Alanı
Boyun Eğicilik: Öfke ve terk edilmeden kaçınmak için kendi duygu ve ihtiyaçlarını bastırarak kontrolü aşırı derecede başkalarına bırakma. **Onay Arayıcılık:** Güvenli ve gerçek bir kendilik algısı geliştirememek pahasına diğerlerinin onay, ilgi ve kabulünü kazanmaya aşırı önem verme. **Kendini Feda:** Kendi çıkarlarını tamamen göz ardı ederek abartılı bir şekilde başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanma.
Yüksek Standartlar ve Bastırılmışlık
Karamsarlık: Hayatın olumlu yönlerini küçümserken olumsuz yönlerine (çatışmalar, acı, ölüm, hayal kırıklığı vb.) kalıcı ve yaşam boyu odaklanma. **Duyguları Bastırma:** Eleştirilmemek veya dürtü kontrolünü kaybetmemek amacıyla hareketlerini, iletişimlerini ve duygularını bastırma. **Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik:** Onaylanmamaktan veya utançtan kaçınmak için çok yüksek standartları karşılamak zorunda olduğuna dair inanç. Mükemmeliyetçilik, katı kurallar, zaman ve verimlilik ile aşırı uğraş. **Cezalandırıcılık:** İnsanların hata yaptıklarında şiddetli bir şekilde cezalandırılması gerektiği inancı. İnsanlara ve kendilerine karşı tahammülsüz, cezalandırıcı, öfkeli ve sabırsız olma.

1.3.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Şema terapi modeline göre (Young ve ark., 2003) erken çocukluk döneminde özellikle çekirdek ailedeki yaşantılar neticesinde en erken ve en güçlü şemalar gelişmekte, çocuğun aile dinamikleri tüm dünyasının dinamikleri haline gelmektedir. Young ve ark. (2003) çocukların temel duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında sağlıklı bir psikolojik gelişim gösteremediklerini ve bunun sonucunda erken dönem uyumsuz şemalar ve uyumsuz baş etme biçimlerinin ortaya çıkabileceğini vurgulamıştır. Temel ihtiyaçların karşılanmadığı, soğuk ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçiminin duygusal yoksunluk; tutarsız veya dengesiz aile kökenlerinin terk edilme/istikrarsızlık şemalarının temelini oluşturabildiği belirtilmektedir. Koşullu, başarı odaklı veya cezalandırıcı ebeveynlik biçimi başarısızlık şeması ile ilişkilendirilmiştir. Sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimine maruz kalan çocukların güvensizlik/suistimal edilme şemasını; aşırı korumacı ve evhamlı ebeveynlik biçimine maruz kalan çocukların ise bağımlılık/yetersizlik ve hastalıklar/tehditler karşısında dayanıksızlık şemalarını geliştirebileceği ifade edilmiştir. Eleştirel, küçümseyici, kusur bulucu ve cezalandırıcı ebeveynlik kusurluluk/utanç şeması ile; şımartıcı, aşırı izin verici ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik ise hak görme/büyüklük şeması ile ilişkilendirilmiştir.

Bu bağlamda bu çalışmada ebeveynlik biçimleri kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla narsisistik kişilik özelliklerinin gelişiminde rol oynayan bir faktör olarak değerlendirilecektir.

1.4. Şema Terapi Modeli ve Narsisistik Kişilik Özellikleri

Şema terapi modeli kişilik bozukluklarının tedavisinde erken dönem olumsuz yaşantıları değerlendirerek, bu bozuklukların temelinde yatan faktörleri ve gelişimsel süreçleri ele alan bir sistem öne sürmektedir (Young ve ark., 2003).

Young ve arkadaşlarına (2003) göre narsisizmin temelinde başta duygusal yoksunluk, kusurluluk ve hak görme/büyüklük şemaları yer almaktadır. Bu şemalara ek olarak güvensizlik/suistimal edilme, sosyal izolasyon/yabancılaşma, başarısızlık,

yetersiz özdenetim, boyun eğicilik, onay arayıcılık, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırılma şemaları da sıklıkla görülmektedir. Aşırı telafi ve kaçınma baş etme stillerini kullanan narsistik bireylerin çoğu zaman şemalarının farkında olmadığı gözlenmektedir.

Young ve arkadaşlarına (2003) göre narsisistik kişilik bozukluğuna sahip kişiler genellikle gerçek sevgiyi deneyimleyememektedir. Narsisizmin temelinde yatan şemalardan biri olan duygusal yoksunluk şeması, aşırı telafi baş etme biçimiyle görülmektedir. Bu şemayı telafi etmek isteyen bireylerin yakınlarındaki kişilerle olan ilişkilerinde talepkar bir tavır içindeyken çok az verici oldukları, bunun sonucunda yoksun kalmış, ihtiyaçları karşılanmamış ve kendilerini aşırı derecede anlaşılmamış ve ihmal edilmiş hissettikleri, öfkeli oldukları görülmektedir (Young ve Klosko, 1994). Kusurluluk şeması narsisizmin temelinde yatan şemalardan bir diğeridir. Narsisistik kişilik bozukluğuna sahip kişilerin çoğu kendilerini kusurlu hissederler, bu nedenle diğer insanların kendilerine yakınlaşmasına izin vermezler. Yakınlık konusunda ikircikli bir tutum sergilerler: bir yandan yakınlığı arzularken aynı zamanda yakınlaştıklarında rahatsız hissederler. Bu durum duygusal yoksunluğun başkalarıyla yakınlaşma ihtiyacı, ancak kusurluluk hissinin uzaklaşma isteğiyle ilişkilendirilmektedir. Herhangi bir kusurun utandırıcı olduğuna ve reddedilmeye neden olacağına inanırlar. Yüksek standartları karşılayamadıklarında büyüklenmeci tutum aşağılık hissi ve utanca dönüşür. Hak görme/büyüklük şemasının ise duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemaları için bir aşırı telafi olduğu ve büyüklenmeci kendiliğin bir parçası olarak görüldüğü ifade edilmektedir (Young ve ark. , 2003).

Young ve arkadaşları (2003) narsisizmin çocukluk kökenlerini dört faktörle açıklamaktadır: yalnızlık ve izolasyon, yetersiz sınırlar, kullanılma veya yönlendirilme geçmişi ve koşullu onaylanma. Narsistik kişilik bozukluğu olan pek çok kişinin çocukken yalnız oldukları, anneleri veya bakım verenleri tarafından gerçek sevgiyi, yeterli ilgiyi, fiziksel yakınlığı deneyimlememiş oldukları belirtilmektedir. Narsistik kişilik bozukluğu olan bireylere çocukken yeterli sınırların çizilmediği, maddi yollar aracılığıyla şımartıldıkları belirtilmektedir. Pek çok kişinin çocukken genellikle ebeveynlerden biri tarafından cinsel olarak eşlerinin yerini doldurması için veya dolaylı olarak başarı veya statü ihtiyaçlarını karşılamaları için kullanıldıkları

görülmektedir. Bireylerin sıklıkla çocukken bunun farkında olmadıkları, mükemmel bir çocukluk geçirdiklerini düşündükleri ancak aslında dokunulmamış, öpülmemiş ve sarılmamış, görülmemiş ve duyulmamış, gerçek sevgiyi deneyimlememiş oldukları vurgulanmıştır. Ebeveynleri tarafından dayatılmış yüksek bir standardı karşıladıklarında özel hissettikleri, çocuğun onaylanmak, değer görmek için mükemmel olmaya çalıştığı ifade edilmiş bu nedenle tutarlı bir öz saygı duygusu geliştirmek yerine öz saygının başkalarının onayına bağımlı bir duygu haline geldiği belirtilmiştir.

1.4.1. Şema Terapi Modeli, Kişiler Arası Bağımlılık ve Narsisistik Kişilik Özellikleri

Alanyazında narsisizm ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar incelendiğinde, bir çalışmada örtük narsisizmin onay arayıcılık, duyguları bastırma, boyun eğicilik, kusurluluk/utanç, terk edilme, bağımlılık/yetersizlik, sosyal izolasyon, yetersiz özdenetim, cezalandırıcılık, hastalıklar/tehditler karşısında dayanıksızlık, güvensizlik/suistimal edilme, iç içe geçme/gelişmemiş benlik, hak görme/büyüklük, başarısızlık, duygusal yoksunluk şemaları ile pozitif ilişkili olduğu görülmektedir. Açık narsisizmin ise kusurluluk/utanç, başarısızlık, bağımlılık/yetersizlik, boyun eğicilik ve duyguları bastırma şemalarıyla negatif ilişkili; yüksek standartlar, cezalandırıcılık ve onay arayıcılık şemaları ile pozitif ilişkili bulunduğu görülmektedir (Torres, 2002). Kişilik bozuklukları ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkilere odaklanan bir diğer çalışmada narsisistik kişilik bozukluğunun hak görme/büyüklük ve güvensizlik/suistimal edilme şemaları ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Reeves ve Taylor, 2007). Zeigler-Hill ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan bir çalışmada kırılgan narsisizmin boyun eğicilik, güvensizlik, terk edilme ve hak görme/büyüklük şemaları ile pozitif ilişkili; büyüklenmeci narsisizmin ise güvensizlik, hak görme/büyüklük, kendini feda ve yüksek standartlar/bastırılmışlık şemaları ile pozitif ilişkili, yetersiz özdenetim ile negatif ilişkili olduğu görülmektedir.

Alanyazında narsisizm ile ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar incelendiğinde, yetkeci ve izin verici ebeveynlik biçiminin narsisistik eğilimle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Watson, Little, Biderman,

1992; Watson ve ark., 1995; Ramsey, Biderman ve Reeves, 1996; Horton, Bleau ve Drwecki, 2006; Cater ve ark., 2011). Kırılgan narsisizmin reddedici, soğuk, aşırı korumacı ebeveynlik ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir (Watson ve ark., 1995; Huxley ve Bizumic 2016).

Narsisistik kişilik özelliklerinin şema terapi modelinde incelendiği bir tez çalışmasında kırılgan narsisistik kişilik özelliklerinin anneye yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli ve cezalandırıcı ebeveynlik ile ilişkili olduğu görülmüştür. Babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser/endişeli ve değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik ile ilişkili olduğu; kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar/bastırılmışlık şema alanları ilişkili olduğu bulunmuştur. Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerinin ise anneye yönelik algılanan aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik ile; babaya yönelik algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik ile anlamlı ilişkiler gösterdiği; kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar/bastırılmışlık şema alanları ilişkili olduğu görülmüştür (Üzümcü, 2016).

Kişiler arası bağımlılık ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar incelendiğinde, kişiler arası bağımlılık eğiliminin terk edilme, duygusal yoksunluk, güvensizlik, iç içe geçme, kusurluluk, bağımlılık, ve kendini feda şemaları ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Gude ve ark., 2004; Nordahl, Holthe ve Haugum, 2005; Petrocelli ve ark., 2001; Yakın, 2014).

Ebeveynlik biçimleri, bağımlı kişilik özelliklerinin gelişiminde de önemli bir faktör olarak ele alınmaktadır. Yetkeci ve aşırı koruyucu ebeveynlik biçimleri ve çocukluk dönemindeki örseleyici yaşantıların bağımlı kişilik özelliklerinin gelişimi ile ilişkili olduğu görülmektedir (Head, Baker ve Williamson, 1991).

Erken dönem ebeveyn çocuk ilişkisinin hem bağımlı kişilik özelliklerinin hem de narsistik kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir

(Bornstein, 1992, 1993; Kernberg, 1975; Kohut, 1971; Morf ve Rhodewalt, 2001). Alanyazın incelendiğinde bağımlılıkla ilişkili depresif temaların büyüklenmeci narsisizmle ilişkili olduğunu belirten (Kealy, Tsai ve Ogrodniczuk, 2012), kırılgan narsisizmin düşük özgüven ve bağımlı kendilik ile ilişkili olduğunu gösteren (Rohman ve ark., 2012), bağımlılığın patolojik narsizmin bir özelliği olarak ifade edildiği (Matsunami, 2013) çalışmaların yanı sıra yüksek grandiyözite ile bağımlılık arasında negatif ilişki bulunan çalışmalar olduğu da görülmektedir (Roche ve ark., 2013).

1.5.Araştırmanın Amacı ve Soruları

Buraya kadar aktarılan çalışmalar ışığında mevcut çalışmada narsisizm türleri ile kişiler arası bağımlılık eğiliminin benzer özelliklerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Kırılgan narsisizm ile kişiler arası bağımlılık özelliklerinin sosyal ilişkiler, algılanan özsaygı seviyelerinin düşük olması ve reddedilmeye karşı duyarlı olma, aşırı koruyucu ve yetkeci ebeveynlik biçimleriyle ilişkili olma açısından ortak noktaları olduğu görülmektedir. Ulaşılabilen alanyazında ülkemizde kişiler arası bağımlılık eğilimi ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri şema terapi modelinde inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Benzer ebeveynlik biçimleri sonucunda bağımlı ve narsistik kişilik özelliklerinin ortaya çıkması ve bu kişilik özelliklerine sahip bireylerin kişiler arası ilişkilerde benzer sorunlar yaşıyor olması narsisizm türleriyle bağımlılık eğiliminin incelenmesi gerektiğini düşündürmüştür. Narsisizm iki boyutu ile ele alınarak ebeveynlik biçimleri ile ilişkili olarak bağımlılık eğiliminin var olup olmamasının farklı narsisistik özellikler ile değerlendirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkilerin şema terapi modeli çerçevesinde ve ebeveynlik biçimlerine odaklanarak incelenmesinin mevcut bilimsel birikime önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aktarılan kuramsal çerçeveden hareketle bu çalışmanın temel amacı kişiler arası bağımlılık eğilimi ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki

ilişkinin şema terapi modelinde incelenmesidir. Buna göre, algılanan ebeveynlik biçimleri ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolünü incelemek amacıyla belirlenen araştırma soruları şunlardır:

1) Kırılgan ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile sosyo-demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyoekonomik durum, anne ve baba eğitim düzeyi) arasındaki ilişkiler nasıldır?

2) Algılanan ebeveynlik biçimleri, şema alanları, kişiler arası bağımlılık eğilimi ile kırılgan ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler nasıldır?

3) Algılanan ebeveynlik biçimleri ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolü var mıdır?

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Örneklem, yaşları 18 ile 55 aralığında değişen (X_{ort}=27.95, ss=8.99) 261 kadın (%65.3) 139 erkek (%34.8) olmak üzere 400 kişi oluşturmaktadır. Örneklemin sosyodemografik özelliklerine ilişkin sıklık ve yüzdelik değerler, Tablo 2.1'de sunulmuştur. Belirtilen örneklem, veri girişleri kontrol edilerek kayıp değer ve uç değer analizleri sonrasında dahil olan katılımcıları içermektedir.

Tablo 2. 1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Değişken	*Sıklık(f)*	*Yüzde(%)*
Cinsiyet		
Kadın	261	65.3
Erkek	139	34.8
Eğitim durumu		
İlkokul	7	1.8
Ortaokul	10	2.5
Lise	28	7.0
Üniversite	300	75.0
Yüksek lisans ve üstü	52	13.0
Belirtmemiş	3	0.8
Medeni durum		
Evli	109	27.3
Bekar	274	68.5
Boşanmış	8	2.0
Dul	3	0.8
Birlikte yaşıyor	5	1.3
Belirtmemiş	1	0.3
Şu an yaşadığı yer		
Aile ile	289	72.3
Öğrenci yurdunda	27	6.8
Akraba yanında	3	0.8
Evde arkadaşla	43	10.8
Evde tek başına	35	8.8
Belirtmemiş	3	0.8

Tablo 2.1. *(devamı) Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri*

Yaşamının büyük kısmını geçirdiği yer			
Köy		10	2.5
Kasaba		2	0.5
İlçe		39	9.8
İl		171	42.8
Metropol		175	43.8
Yurt dışı		1	0.3
Belirtmemiş		2	0.5
Sosyoekonomik durum			
Alt		45	11.3
Orta		216	54.0
Üst		139	34.8
Anne eğitim düzeyi			
İlköğretim ve altı		244	61.0
Lise		94	23.5
Üniversite ve üstü		62	15.5
Baba eğitim düzeyi			
İlköğretim ve altı		192	48.0
Lise		103	25.8
Üniversite ve üstü		102	25.5
Belirtmemiş		3	0.8
Anne kaybı			
Yok		385	96.3
Var		14	3.5
Belirtmemiş		1	0.3
Baba kaybı			
Yok		356	89.0
Var		43	10.8
Belirtmemiş		1	0.3
Anne ve baba medeni durum			
Evli		359	89.8
Boşanmış		16	4.0
Ayrı yaşıyorlar		6	1.5
Hayatta değiller		17	4.3
Belirtmemiş		2	0.5
	Ort.	Ss	Min-Maks
Yaş	27.95	8.99	18-55

Buna göre katılımcıların 7'si (%1.8) ilkokul, 10'u ortaokul (%2.5), 28'i lise (%7.0), 300'ü (%75.0) üniversite, 52'si (%13.0) ise yüksek lisans ve üstü mezunu olarak belirlenmiştir. Üç kişi (%0.8) eğitim durumunu belirtmemiştir. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde 109'unun (%27.3) evli, 274'ünün (%68.5) bekar, 8'inin

(%2.0) boşanmış, 3'ünün (%0.8) dul, 5'inin (%1.3) birlikte yaşıyor kategorisinde oldukları görülmüştür. Bir kişi (%0.3) medeni durumunu belirtmemiştir. Katılımcıların 289'u (%72.3) şu an ailesiyle, 27'si (%6.8) öğrenci yurdunda, 3'ü (%0.8) akraba yanında , 43'ü (%10.8) evde-arkadaşla, 35'i (%8.8) evde-tek yaşadığını belirtmiştir. Üç kişi (%0.8) şu an yaşadığı yeri belirtmemiştir. Katılımcılardan yaşamının büyük kısmını geçirdiği yere ilişkin bilgi elde etmek amacıyla sorulan soruya, katılımcıların 10'unun (%2.5) köy, 2'sinin (%0.5) kasaba, 39'unun (%9.8) ilçe, 171'inin (%42.8) il, 175'inin (%43.8) metropol, 1'inin (%0.3) yurtdışı şeklinde yanıt verdiği görülürken, iki kişi (%0.5) yaşamının büyük kısmını geçirdiği yeri belirtmemiştir. Katılımcıların sosyoekonomik düzeyleri incelendiğinde 45'i (%11.3) alt, 216'sı (%54.0) orta, 139'u (%34.8) üst gelir grubunda tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların 244'ünün (%61.0) annesi ilköğretim ve altı, 94'ünün (%23.5) annesi lise, 62'sinin (%15.5) annesi üniversite ve üstü mezunu iken; 192'sinin (%48.0) babası ilköğretim ve altı, 103'ünün (%25.8) babası lise, 102'sinin (%25.5) babası üniversite ve üstü mezunu olduğu görülmüş; üç kişi (%0.8) babasının eğitim durumunu belirtmemiştir. Katılımcılardan 385'i (%96.5) anne kaybı yaşamadığını ve 356'sı (%89.0) baba kaybı yaşamadığını belirtirken, 14'ü (%3.5) annesini ve 43'ü (%10.8) babası kaybettiğini ifade etmiştir. 1 (%0.3) katılımcı annesinin ve 1 (%0.3) katılımcı babasının hayatta olup olmadığını belirtmemiştir. Katılımcıların anne ve babasının medeni durumlarına bakıldığında 359'u (%89.8) evli, 16'sı (%4.0) boşanmış, 6'sı (%1.5) ayrı yaşıyorlar, 17'si (%4.3) hayatta değiller olarak belirtilmiştir. 2 kişi (%0.5) anne ve babasının medeni durumunu belirtmemiştir.

2.2.Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma katılımcılarının demografik bilgilerini almak üzere ilgili alanyazın göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından hazırlanmış çoktan seçmeli ve açık uçlu soruları içermektedir.

2.2.2. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği - KBÖ

Araştırmada kişiler arası bağımlılık eğilimini değerlendirmek amacıyla kullanılan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Hirschfeld ve arkadaşları (1977) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek öz bildirime dayalı, 1 (hiç uygun değil) ile 4 (tamamen uygun) arasında derecelendirilen 4'lü likert tipi 48 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin duygusal güven, sosyal özgüven eksikliği ve otonomi olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Duygusal güven alt ölçeği tek bir kişiyle olan ilişkinin düzeyini ve yoğunluğunu, sosyal özgüven eksikliği alt ölçeği insanlarla olan bireysel ilişkileri ve otonomi alt ölçeği bireyin diğerlerinin değerlendirmelerinden bağımsız hareket etmesini ya da diğerlerinin değerlendirmelerini dikkate almamayı ölçmektedir. Ölçeğin alt boyutları için yarım test katsayıları sırasıyla .87, .78, .72 olarak bulunmuştur (Hirschfeld ve ark., 1977). Ölçek puanları hesaplanırken alt ölçeklerin puanlanmasına ek olarak toplam puanın da kullanılması gerektiğini belirten Hirschfeld ve arkadaşları (1977) toplam puana ulaşabilmek için bir formül önermemişlerdir. Bu nedenle araştırmacılar çalışmalarında kendi toplam puan formüllerini geliştirmişlerdir. Alanyazındaki çalışmlar doğrultusunda en yaygın olarak kullanılan formül Bornstein ve arkadaşları (1993) tarafından önerilen 1x Duygusal Güven alt ölçeği + 1x Sosyal Özgüven Eksikliği alt ölçeği -1x Otonomi alt ölçeği (Ulusoy, 2010) formülüdür. Mevcut çalışmada da bu formül esas alınarak kişiler arası bağımlılık ölçeği toplam puanı hesaplanmıştır.

Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Ulusoy (2010) tarafından yapılan ölçeğin Türkçe formunda 4 madde dışında kalan 44 maddenin özgün formdaki 3 alt boyuta yerleştiği görülmektedir. Ölçeğin 9. 24. ve 44. Maddeleri ters olarak puanlanmaktadır. 2., 17., 27., ve 39. maddeleri çıkartıldıktan sonra 44 maddelik Türkçe form üzerinde yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının sonuçlarına göre, ölçeğin iç tutarlılık katsayıları sosyal özgüven eksikliği, otonomi ve duygusal güven alt boyutları için α = -72-.79 arasında değiştiği, toplam puan için Cronbach alfa güvenirlik katsayısının ise .75 olduğu görülmektedir. Toplam puan için test-tekrar test korelasyon katsayısının .82 olduğu bulunmuştur. Mevcut çalışmada ise, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin toplam puanına ilişkin iç tutarlık katsayısı .79 olarak bulunmuştur.

2.2.3.Young Şema Ölçeği Kısa Form-3- YŞÖ-KF3

Çalışmada erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi amacıyla Young Şema Ölçeği kısa formunun 3. versiyonu (YŞÖ-KF3) kullanılmıştır. 1 (benim için tamamıyla yanlış) 6 (beni mükemmel şekilde tanımlıyor) olmak üzere 6'lı likert tipi 90 maddeden oluşan ölçek Kopukluk ve Reddedilmişlik, Zedelenmiş Otonomi ve Kendini Ortaya Koyma, Zedelenmiş Sınırlar, Diğeri Yönelimlilik, Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık şema alanlarını kapsayan 18 alt boyuttan oluşmaktadır. Puanların artması daha çok sayıda ve daha şiddetli erken dönem uyumsuz şemaların varlığına işaret etmektedir.

Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik güvenirlik çalışması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından yapılmıştır. Türkçe formunun temel bileşenler analizi sonucunda 90 maddelik ölçeğin, beş şema alanında toplanan 14 şema boyutuna ulaşılmıştır. Bu boyutlar duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık ve yüksek standartlardır. Üst sıra faktör analizi sonucunda ise zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, diğeri yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar olmak üzere 5 şema alanına ulaşılmıştır. Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmasına göre ölçeğin Türkçe formunun test- tekrar test güvenirliğinin şema boyutları için r = .66-.82 (p < .01), şema alanları için r = .66-.83 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının şema boyutları açısından α= .63-.80, şema alanları açısından α = .53-.81 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin birleşen geçerliği incelendiğinde ölçekten elde edilen puanların Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R), Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Young Telafi Ölçeği (YTÖ) ve Young Kaçınma Ölçeği (YKÖ) ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin ayırt edici geçerliği incelendiğinde ise çoğu şema boyutu ve şema alanı bakımından klinik ve normal gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu gözlenmiştir (t = 2.27 - 16.64, p < .05-.01 aralığında). Mevcut çalışmada, Young Şema Ölçeğinin şema alanlarına ilişkin iç tutarlık katsayısı .72-.92 arasında değişmektedir.

2.2.4. Young Ebeveynlik Ölçeği- YEBÖ

Çalışmada algılanan ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi amacıyla Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ) kullanılmıştır. Young (1994) tarafından geliştirilen erken dönem uyumsuz şemaları oluşturduğu düşünülen anne ve baba davranışlarını içeren ölçek, özbildirimine dayanan 6'lı likert tipi 72 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan her bir maddeyi anne ve babaları için, çocukluğu sırasında ebeveynlerine uygun olacak şekilde 1 (Tamamı ile yanlış) ile 6 (Ona tamamı ile uyuyor) arasında puanlamaları istenmektedir. Ebeveynlik boyutlarından elde edilen yüksek puanlar işlevsel olmayan ebeveynlik biçimlerine işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından yapılmış, anne ve baba formları için 10 alt boyuttan oluşan bir yapıya ulaşılmıştır. Bu boyutlar Kuralcı/Kalıplayıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran ebeveynlik olarak saptanmıştır. YEBÖ' nün Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik boyutundaki tüm maddeler (1, 2, 3, 4, 5, 36, 45 ve 52) ters puanlanmaktadır. Soygüt ve arkadaşları (2008) tarafından yürütülen geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ölçeğin test- tekrar test güvenilirliğinin anne formu için r =.38-.83 (p < .01) arasında, baba formu için ise r = .56-.85 (p <.01) arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının anne formunda α = .53-.86, baba formunda α = .61.88 arasında değiştiği gözlenmiştir. Ölçeğin birleşen geçerliği incelendiğinde ölçekten elde edilen puanların anne ve baba formu için YŞÖ-KF3, Young-Rygh Kaçınma Ölçeği (YR-KÖ), YTÖ, SCL-90-R ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin ayırt edici geçerliği incelendiğinde ise anne ve baba formunun alt boyutlarının klinik ve normal gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu gözlenmiştir (p < .05-.001 aralığında). Mevcut çalışmada, Young Ebeveynlik Ölçeğinin anne formuna ilişkin iç tutarlık katsayısı .62-.90, baba formuna ilişkin iç tutarlık katsayısı .56-.90 arasında değişmektedir.

2.2.5. Narsistik Kişilik Envanteri- NKE

Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla Narsistik Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Raskin ve Hall (1979) tarafından ilk olarak 54 madde halinde geliştirilen ölçeğin daha sonra Ames ve arkadaşları tarafından (2005) yeniden düzenlenerek 16 maddelik formu oluşturulmuştur. Özbildirime dayalı ölçekte katılımcılardan her bir tutum çifti içinden kendilerine en uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir. Puanların artması büyüklenmeci narsisizm düzeyinin artmasına işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Atay (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğe katkı sağlamadığı anlaşılan dört ifadede revizyona gidilmiş ve ölçeğin Cronbach alfa değerinin .63 olduğu saptanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin özgün formuna uygun olarak altı faktör yapısına sahip olduğu gözlenmiştir. Bu faktörler otorite, kendine yeterlik, üstünlük, teşhircilik, hak iddia etme ve sömürücülüktür. Mevcut çalışmada, Narsisistik Kişilik Envanterinin toplam puanına ilişkin iç tutarlık katsayısı .64 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Kırılgan Narsisizm Ölçeği- KNÖ

Çalışmada kırılgan narsisistik kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla Kırılgan Narsisizm Ölçeği kullanılmıştır. Hendin ve Cheek tarafından (1997) geliştirilen ölçek narsisizmin kırılgan ve aşırı duyarlı boyutunu ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçeğin özgün formu 5'li likert tipi 10 maddeden oluşmaktadır ve Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .63 olarak tespit edilmiştir (Hendin ve Cheek, 1997). Özbildirime dayalı ölçekte katılımcılardan her bir maddeyi duygu ve davranışlarını tanımlama derecesine göre 1 (Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (Oldukça tanımlıyor /Doğru/ Kesinlikle katılıyorum) arasında puanlamaları istenmiştir. Puanların artması kırılgan narsisizm düzeyinin artmasına işaret etmektedir.

Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik ve güvenirlik çalışması Şengül ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin Türkçe formu 8 madde olarak belirlenmiştir. Cronbach alfa katsayısının .66 olduğu gözlenen ölçeğin "aşırı

duyarlık" olarak tek bir boyuttan oluştuğu saptanmıştır. Mevcut çalışmada Kırılgan Narsisizm Ölçeğinin toplam puanına ilişkin iç tutarlık katsayısı .58 olarak bulunmuştur.

2.3.İşlem

İstanbul Şehir Üniversitesi Etik Kurulu onayı alındıktan sonra internet üzerinden çevrimiçi form ve kağıt kalem testi yöntemiyle ulaşılan kişiler araştırmaya katılmaları için bilgilendirilerek çalışmaya gönüllü katılımlarına dair onamları alınmıştır. Veri toplama işlemi Kasım 2017 ile Şubat 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür. Katılımcılara kişisel bilgi formu ve diğer ölçekler bir arada terazileme tekniğiyle (bilgilendirilmiş onam formu ilk, kişisel bilgi formu son sırada olacak şekilde ve diğer ölçeklerin sırası dengelenecek şekilde) sunulmuştur. Çalışmadaki ölçeklerin doldurulması 25-35 dakika arasında sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla öncelikle kırılgan narsisizm kişilik özellikleri ve büyüklenmeci narsisizm kişilik özellikleri ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiler t- test ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Ardından kişiler arası bağımlılık eğilimi, kırılgan ve büyüklenmeci narsisizm kişilik özellikleri, erken dönem uyumsuz şema alanları, anne ve babaya dair algılanan ebeveynlik biçimlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Son olarak algılanan ebeveynlik biçimleri ve kırılgan narsisizm kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğilimin aracı rolünü belirlemek amacıyla verilere Basit Aracı Değişken Analizi (PROCESS) uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularını test etmek amacıyla yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları yer almaktadır. Analizler öncesinde, veri girişleri kontrol edilerek araştırmaya katılan ancak ölçeklerin bir kısmını hiç doldurmayan 26 katılımcıya dair veriler analiz dışında bırakılmıştır. Ardından elde edilen verileri istatistiksel analizlere uygun hale getirmek amacıyla kayıp değerlere ilgili maddenin ortalama puanı atanmış ve uç değer analizi yapılmıştır. Uç değer analizinde sürekli değişkenler için z değerleri hesaplanmış, $-3.29 > z < 3.29$ aralığı dışında kalan 34 veri araştırma örnekleminden çıkartılmıştır. Bu işlemler sonucunda 400 katılımcıya ait veriler üzerinden araştırma analizi yürütülmüştür.

Katılımcılardan elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgular üç ana başlık altında sunulmaktadır. İlk bölümde araştırmada yer alan değişkenlerle sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan t-test ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları sunulmuştur. İkinci bölümde araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan Korelasyon Analizi sonuçları aktarılmıştır. Üçüncü bölümde ise algılanan ebeveynlik biçimleri ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolünü ortaya koymak amacıyla yapılan Basit Aracı Değişken Analizi (PROCESS) (Hayes, 2013) bulgularına yer verilmiştir.

3.1. Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Bu bölümde, büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile araştırmadaki katılımcıların sosyodemografik özellikleri arasındaki ilişkileri belirlemek adına yürütülen analizlere yer verilmiştir.

3.1.1. Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Yaş: Yaş ile kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

Cinsiyet: Araştırmaya katılan kişilerin Kırılgan Narsisizm Ölçeği (KNÖ) toplam puanlarıyla cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t testi analizi sonuçlarına göre KNÖ toplam puan ortalamalarının kadın ve erkek katılımcılarda anlamlı derecede farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$).

Eğitim durumu: Katılımcıların KNÖ toplam puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre KNÖ toplam puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşmadığı saptanmıştır [$F(4, 392)= 1.10$, $p > .05$].

Sosyoekonomik durum: Katılımcıların KNÖ toplam puan ortalamaları ile sosyoekonomik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre, kişilerin KNÖ puanlarının sosyoekonomik durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [$F(2, 397)= 2.21$, $p > .05$].

Anne ve baba eğitim düzeyi: Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerinin kırılgan narsisistik kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir temel etkisinin bulunmadığına işaret etmektedir [$F(2, 397)= .41$, $p > .05$].

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre katılımcıların babalarının eğitim düzeylerinin de kırılgan narsisistik kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir temel etkisinin bulunmadığına işaret etmektedir [$F(2, 394)= .42$, $p > .05$].

3.1.2 Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Yaş: Katılımcıların yaşı ile büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r = -.14 p < .01). Buna göre yaş arttıkça büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri azalmaktadır.

Cinsiyet: Araştırmaya katılan kişilerin Narsistik Kişilik Envanteri (NKE) puanlarıyla cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t testi analizi sonuçlarına göre NKE puanlarının kadın ve erkek katılımcılarda anlamlı derecede farklılaştığı saptanmıştır [t(398)= -2.08, p < .05].

Buna göre erkeklerin NKE puan ortalamaları (X_{ort} = 5.98 s = 3.20) kadınların puan ortalamalarından (X_{ort} = 5.35, s = 2.72) istatiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sonuçlar Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 1. Cinsiyet Değişkenine Göre NKE Toplam Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları

NKE toplam puan	N	Ort.	Ss	df	t	p
Kadın	261	5.35	2.72	398	-2.08	.04*
Erkek	139	5.98	3.20			

*p < .05, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri

Eğitim durumu: Verilere uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre katılımcıların NKE puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür [F(4, 392)= 3.91, p < .01]. Buna göre üniversite mezunu katılımcıların NKE puan ortalamaları (X_{ort}= 5.86 s =2.94), ortaokul mezunu katılımcıların NKE puan ortalamalarından (X_{ort}= 3.90 s =2.88) ve yüksek lisans ve üstü mezunu katılımcıların puan ortalamalarından (X_{ort}= 4.38 s =2.34) anlamlı derecede yüksektir. İlgili analizin sonuçları, Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3. 2 Eğitim Durumu Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss.	F	p	LSD Testi
Ortaokul	10	3.90	2.88	3.91	.00**	Üniversite> ortaokul
Üniversite	300	5.86	2.94			Üniversite> yüksek lisans ve üstü
Yüksek lisans ve üstü	52	4.38	2.34			

**p < .01, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri

Sosyoekonomik durum: Katılımcıların NKE puanlarıyla sosyoekonomik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre, sosyoekonomik durumun NKE puanları üzerinde anlamlı bir farklılaşma sağladığı görülmüştür [F(2, 397)= 3.45, p < .05]. Buna göre, sosyoekonomik durumunu üst olarak bildiren katılımcıların NKE puan ortalamaları (X_{ort}= 6.08 s = 3.11) orta olarak bildiren katılımcıların puan ortalamalarından (X_{ort}= 5.26 s = 2.83) anlamlı derecede yüksektir. İlgili analizin sonuçları, Tablo 3.3'te sunulmuştur.

Tablo 3. 3. Sosyoekonomik Durum Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Sosyoekonomik durum	N	Ort.	Ss.	F	p	Tukey Testi
Orta	216	5.26	2.83	3.45	.03*	Üst>orta
Üst	139	6.08	3.11			

*p < .05, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri

Anne ve baba eğitim düzeyi: Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerinin, NKE üzerinde anlamlı bir temel etkisinin olduğu görülmüştür [F(2, 397)=4.64, p < .05]. Buna göre annesinin eğitim durumu üniversite ve üstü olan katılımcıların NKE puan ortalamaları (X_{ort}=6.27, s = 3.02) ilköğretim ve altı olan katılımcıların ortalamalarından (X_{ort} = 5.22 s = 2.84), anlamlı derecede daha yüksektir. İlgili analizin sonuçları, Tablo 3.4.'te sunulmuştur.

Tablo 3. 4. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Anne eğitim düzeyi	N	Ort.	Ss.	F	p	Tukey Testi
İlköğretim ve altı	244	5.22	2.84	4.64	.01*	Üniversite ve üstü> ilköğretim ve altı
Üniversite ve üstü	62	6.27	3.02			

*p < .05, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre katılımcıların babalarının eğitim düzeylerinin, NKE üzerinde anlamlı bir temel etkisinin olduğu görülmüştür [F(2, 394)=6.40, p < .05]. Buna göre babasının eğitim durumu ilköğretim ve altı olan katılımcıların NKE puan ortalamaları (X_{ort} = 5.04 s = 2.59), lise olan katılımcıların ortalamalarından (X_{ort}=5.96, s = 2.94) ve üniversite ve üstü olan katılımcıların ortalamalarından (X_{ort}=6.17, s = 3.30) anlamlı derecede daha düşüktür. İlgili analizin sonuçları, Tablo 3.5.'te sunulmuştur.

Tablo 3. 5. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre NKE Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Baba eğitim düzeyi	N	Ort.	Ss.	F	p	Tukey Testi
İlköğretim ve altı	192	5.04	2.59	6.40	.00**	İlköğretim ve altı < Lise
Lise	103	5.96	2.94			İlköğretim ve altı < Üniversite ve üstü
Üniversite ve üstü	102	6.17	3.30			

**p < .01, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri

3.2. Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi, Kırılgan ve Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri, Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Sonuçlar

Büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile anne ve babaya dair algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şema alanları ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre kırılgan narsisistik kişilik özelliklerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi ile (r = .25, p < .01); büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile (r = .24, p < .01); erken dönem uyumsuz şema alanlarından zedelenmiş otonomi ile (r = .38, p < .01), kopukluk ile (r = .33, p < .01),

yüksek standartlar ile (r = .44, p < .01), zedelenmiş sınırlar ile (r = .40, p < .01), diğeri yönelimlilik ile (r = .24, p < .01); anneye dair algılanan ebeveynlik biçimlerinden kuralcı/kalıplayıcı ile (r = .25, p < .01), küçümseyici/kusur bulucu ile (r = .16, p < .01), sömürücü/istismar edici ile (r = .13, p < .05), aşırı koruyucu/evhamlı ile (r = .18, p < .01), koşullu/başarı odaklı ile (r = .27, p < .01), aşırı izin verici/sınırsız ile (r = .15, p < .01), kötümser/endişeli ile (r = .18, p < .01), cezalandırıcı ile (r = .15, p < .01), değişime kapalı/duygularını bastıran ile (r = .10, p < .05); babaya dair algılanan ebeveynlik biçimlerinden kuralcı/kalıplayıcı ile (r = .22, p < .01), küçümseyici/kusur bulucu ile (r = .23, p < .01), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı (r = .10, p < .05), sömürücü/istismar edici ile (r = .18, p < .01), aşırı koruyucu/evhamlı ile (r = .17, p < .01), koşullu/başarı odaklı ile (r = .23, p < .01), aşırı izin verici/sınırsız ile (r = .18, p < .01), kötümser/endişeli ile (r = .17, p < .05), cezalandırıcı ile (r = .18, p < .01), değişime kapalı/duygularını bastıran ile (r = .18, p < .01) ilişkili olduğu bulunmuştur. Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarından yüksek standartlar ile (r = .33, p < .01), zedelenmiş sınırlar ile (r = .34, p < .01); anneye dair algılanan ebeveynlik biçimlerinden duygusal bakımdan yoksun bırakıcı (r = -.13, p < .01), koşullu/başarı odaklı ile (r = .19, p < .01); babaya dair algılanan ebeveynlik biçimlerinden kuralcı/kalıplayıcı ile (r = .13, p < .01), sömürücü/istismar edici ile (r = .11, p < .05), koşullu/başarı odaklı ile (r = .21, p < .01) anlamlı ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon analizi sonuçları Tablo 3.6.'da sunulmuştur.

Tablo 3. 6. KBÖ Toplam Puanı, KNÖ Toplam Puanı, NKE Toplam Puanı, YŞÖ, YEBÖ-A ve YEBÖ-B Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
KBÖ										
1.KBÖ	1									
KNÖ										
2.KNÖ	.25**	1								
NKE										
3.NKE	-.06	.24**	1							
YŞÖ										
4.ZO	.52**	.38**	-.03	1						
5.K	.19**	.33**	.03	.71**	1					
6.YS	.39**	.44**	.33**	.43**	.34**	1				
7.ZS	.05	.40**	.34**	.24**	.35**	.48**	1			
8.DY	.17**	.24**	.03	.39**	.43**	.51**	.34**	1		
YEBÖ-Anne										
9.K/K	.12*	.25**	.07	.27**	.26**	.29**	.18**	.34**	1	
10.K/Kb	.15**	.16**	-.03	.34**	.39**	.10*	.12*	.16**	.53**	1
11.DBYB	.01	.02	-.13**	.19**	.33**	-.05	-.07	.03	.21**	.63**
12.S/İE	.05	.13*	.01	.21**	.27**	.05	.07	.09	.27**	.54**
13.AK/E	.28**	.18**	.02	.32**	.14**	.23**	.08	.18**	.39**	.19**
14.K/BO	.12*	.27**	.19**	.24**	.24**	.45**	.30**	.35**	.59**	.28**
15.Aİ/S	.12*	.15**	.03	.26**	.27**	.11*	.14**	.14**	.15**	.38**
16.K/E	.09	.18**	.03	.26**	.26**	.14**	.12*	.22**	.54**	.41**
17.C	.08	.15**	.00	.28**	.29**	.15**	.12**	.21**	.41**	.47**
18.DK/DB	.01	.10*	-.04	.15**	.14**	.17**	.12*	.19**	.39**	.25**
YEBÖ-Baba										
19.K/K	.13**	.22**	.13**	.28**	.24**	.28**	.21**	.28**	.48**	.34**
20.K/Kb	.12*	.23**	.07	.34**	.37**	.16**	.20**	.19**	.27**	.57**
21.DBYB	.00	.10*	-.03	.20**	.32**	.01	.00	.03	.10*	.31**
22.S/İE	.02	.18**	.11*	.25**	.31**	.15**	.09	.17**	.24**	.32**
23.AK/E	.27**	.17**	.05	.28**	.09	.17**	.11*	.11*	.22**	.12*
24.K/BO	.10*	.23**	.21**	.17**	.16**	.39**	.28**	.29**	.38**	.19**
25.Aİ/S	.12*	.18**	.04	.30**	.32**	.12*	.17**	.19**	.17**	.29**
26.K/E	.11*	.17**	.01	.29**	.26**	.08	.11*	.16**	.31**	.33**
27.C	.09	.18**	.06	.30**	.28**	.15**	.17**	.21**	.27**	.36**
28.DK/DB	.01	.18**	-.01	.18**	.21**	.18*	.18**	.17**	.28**	.16**

Tablo 3.6. (devam) KBÖ Toplam Puanı, KNÖ Toplam Puanı, NKE Toplam Puanı, YŞÖ, YEBÖ-A ve YEBÖ-B Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	11	12	13	14	15	16	17	18	19
11.DBYB	1								
12.S/İE	.43**	1							
13.AK/E	-.11*	.06	1						
14.K/BO	-.03	.16**	.32**	1					
15.Aİ/S	.33**	.24**	.15**	.13**	1				
16.K/E	.27**	.27**	.26**	.38**	.19**	1			
17.C	.28**	.29**	.18**	.29**	.33**	.37**	1		
18.DK/DB	.24**	.11*	.10*	.27**	.19**	.31**	.33**	1	
YEBÖ-Baba									
19.K/K	14**	.12*	.28**	.37**	.14**	.28**	.27**	.25**	1
20.K/Kb	.41**	.25**	.15**	18**	.26**	.30**	.34**	.21**	.56**
21.DBYB	.58**	.21**	-.06	-.02	.23**	.25**	.23**	.14**	.24**
22.S/İE	.24**	.44**	.07	.18**	.17**	.24**	.29**	.18**	.25**
23.AK/E	-.10*	-.02	.68**	.22**	.12*	.05	.13**	.11*	.39**
24.K/BO	-.05	.09	.24**	.73**	.08	.19**	.24**	.17**	.59**
25.Aİ/S	.24**	.18**	.13*	.16**	.81**	.25**	.36**	.19**	.07
26.K/E	.18**	.16**	.19**	.23**	.22**	.51**	.26**	.17**	.52**
27.C	.25**	.17**	.13*	.25**	.28**	.30**	.66**	.31**	.47**
28.DK/DB	.09	.07	.15**	.26**	.12*	.22**	.23**	.48**	.38**

Tablo 3.6. (devam) KBÖ Toplam Puanı, KNÖ Toplam Puanı, NKE Toplam Puanı, YŞÖ, YEBÖ-A ve YEBÖ-B Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	20	21	22	23	24	25	26	27	28
20.K/KB	1								
21. DBYB	.61**	1							
22.S/İE	.52**	.52**	1						
23.AK/E	.14**	-.18**	-.07	1					
24.K/B O	.29**	.02	.15**	.31**	1				
25.Aİ/S	.34**	.35**	.31**	.08	.06	1			
26.K/E	.45**	.26**	.17**	.25**	.37**	.18**	1		
27.C	.57**	.36**	.36**	.12*	.36**	.32**	.35**	1	
28.DK/DB	.25**	.22**	.13*	.12*	.24**	.13**	.30**	.24**	1

3.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Analizler

Algılanan ebeveynlik biçimleri ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğilimin aracı rolünü incelemek amacıyla verilere Hayes (2013) tarafından önerilen Basit Aracı Değişken Analizi (PROCESS) uygulanmıştır.

3.3.1. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Analiz Sonuçları

Algılanan ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda anne ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik biçimlerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür ($p > .05$).

3.3.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Analiz Sonuçları

Algılanan ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özellikleri üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla yapılan ön analizler sonucunda anne ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik biçimlerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordaması açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Bu nedenle aracı değişken analizleri, her bir ebeveynlik biçimi için 10 kompozit puan üzerinden yürütülmüştür. Buna göre YEBÖ alt boyutlarının (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duygularını bastıran) puanları yordayıcı değişken, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanı aracı değişken, Kırılgan Narsisizm Ölçeği toplam puanı yordanan değişken olarak analize sokulmuştur.

Aracılık analizlerine dahil edilen değişkenler Tablo 3.7.'de sunulmuştur.

Analizler yapılırken 10000 bootstrap örneklemi ve %95 güven aralığı kullanılmıştır. Bu analizlere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

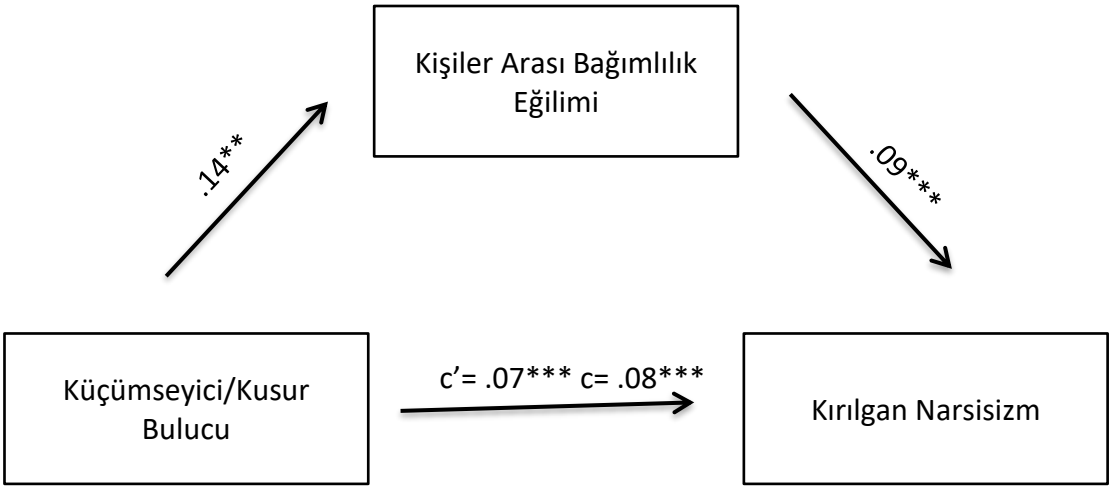
Tablo 3. 7. YEBÖ, KBÖ ve KNÖ için Yürütülen Aracı Değişken Analizleri

Yordayıcı Değişken (YEBÖ)	Aracı Değişken (KBÖ)	Yordanan Değişken (KNÖ)
Küçümseyici/Kusur Bulucu	Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi	Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi	Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri
Koşullu/Başarı Odaklı	Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi	Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi	Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri
Kötümser/Endişeli	Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi	Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri

3.3.2.1. Algılanan Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Analiz sonuçlarına göre küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik algısı KBÖ' yü anlamlı derecede yordamaktadır (*a* yolu; β = .14, SH= .04, t = 3.00, p < .01, CI [.05, .22]). KBÖ' nün KNÖ üzerindeki etkisine bakıldığında KNÖ' yü anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (*b* yolu; β = .09, SH= .02, t = 4.61, p < .001, CI [.05, .12]). Küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik algısının KNÖ üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (*c* yolu; β = .08, SH= .02, t = 4.62 , p < .001, CI [.05, .11]). Küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik algısı ile aracı değişken (KBÖ) denkleme eş zamanlı olarak alındığında küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki doğrudan ilişki azalmış ancak anlamlılık düzeyini kaybetmemiştir (*c'* yolu; β = .07, SH= .02, t = 3.99 , p < .001, CI [.03, .10]). Bu bulgular KBÖ' nün küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu (F(2, 397)=

21.84, $p < .001$, $R^2 = .10$) ve toplam varyansın % 10'unu açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.1, Tablo 3.8).

Şekil 3. 1. Algılanan küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi
*$p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

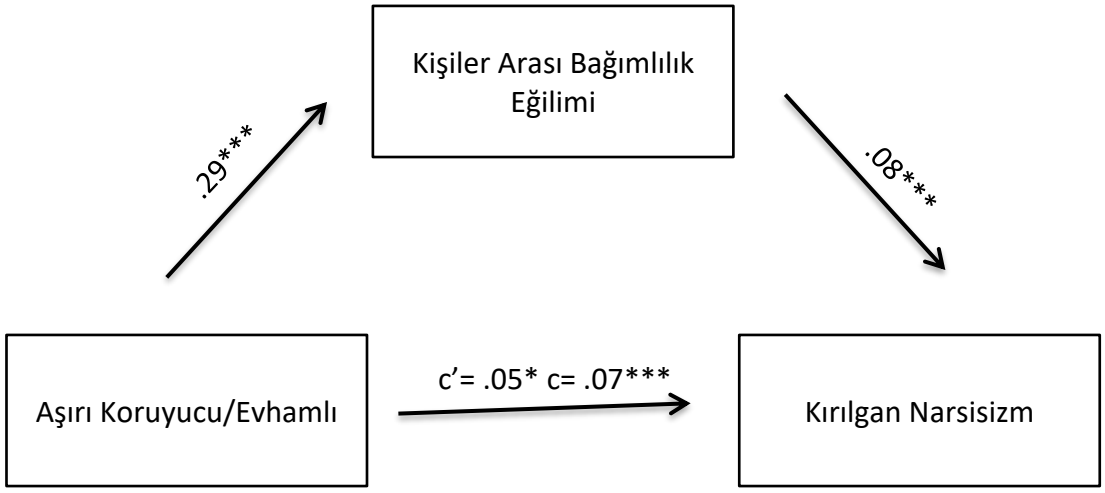
Tablo 3. 8. YEBÖ Küçümseyici/Kusur Bulucu ve KNÖ Arasındaki İlişkide KBÖ 'nün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

	Sonuç					
	M (KBÖ)			Y (KNÖ)		
Değişken	β	SH	p	β	SH	p
Küçümseyici/Kusur Bulucu	.14	.04	.00	.07	.02	.00
M (KBÖ)	-	-	-	.09	.02	.00
Sabit	31.50	1.39	.00	17.53	.79	.00
	$R^2 = .02$ F(1, 398)= 9.01 p=.00			$R^2 =.09$ F(2, 397)=21.84 p=.00		

3.3.2.2. Algılanan Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Analiz sonuçları aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik algısı KBÖ' yü anlamlı derecede yordadığını ortaya koymaktadır. (a yolu; $\beta = .29$, SH= .05, $t = 6.28$, $p < .001$, CI [.20, .39]). KBÖ' nün KNÖ üzerindeki etkisine bakıldığında KNÖ' yü anlamlı düzeyde

yordadığı bulunmuştur (*b* yolu; β = .08, SH= .02, *t* = 4.19, *p* < .001, CI [.04, .12]). Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik algısının KNÖ üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (*c* yolu; β = .07, SH= .02, *t* = 3.91 , *p* < .001, CI [.04, .11]). Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik algısı ile aracı değişken (KBÖ) denkleme eş zamanlı olarak alındığında aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki doğrudan ilişki azalmış ancak anlamlılık düzeyini kaybetmemiştir (*c'* yolu; β = .05, SH= .02, *t* = 2.55, *p* < .05, CI [.01, .09]). Bu bulgular KBÖ' nün aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu (*F*(2, 397)= 16.77, *p* < .001, R^2 = .08) ve toplam varyansın % 8'ini açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.2., Tablo 3.9.).

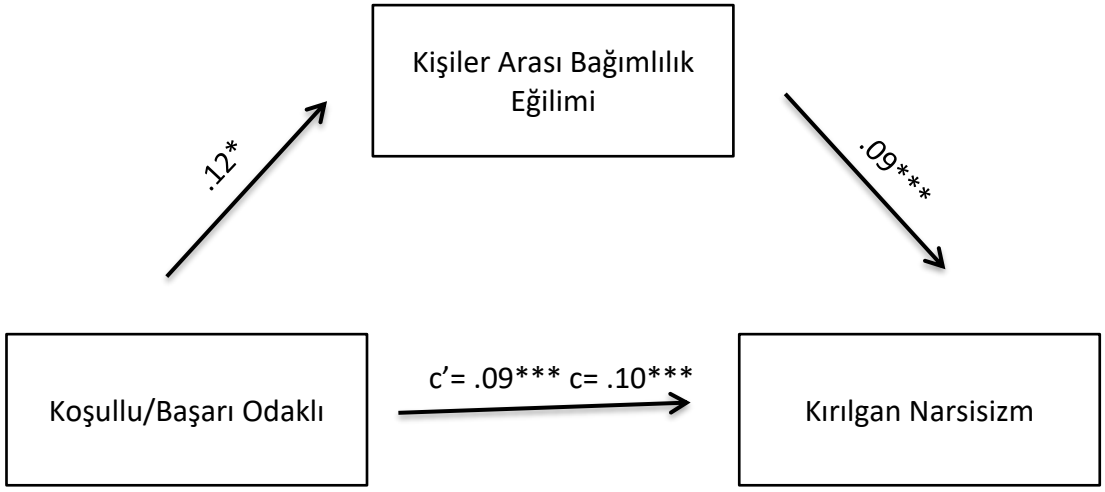
Şekil 3. 2. Algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi
p* < .05, ** *p* < .01, * *p* < .001

Tablo 3. 9. YEBÖ Aşırı Koruyucu/Evhamlı Bulucu ve KNÖ Arasındaki İlişkide KBÖ 'nün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

	Sonuç					
	M (KBÖ)			Y (KNÖ)		
Değişken	β	SH	p	β	SH	p
Aşırı Korucu/Evhamlı	.29	.05	.00	.05	.02	.00
M (KBÖ)	-	-	-	.08	.02	.00
Sabit	23.64	1.94	.00	17.64	.90	.00
	R^2 = .09 F(1,398)= 39.47 p=.00			R^2 = .08 F(2,397)= 16.77 p=.00		

3.3.2.3. Algılanan Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Analiz sonuçlarına göre koşullu/başarı odaklı ebeveynlik algısı KBÖ' yü anlamlı derecede yordamaktadır (*a* yolu; β = .12, SH= .05, *t* = 2.44, *p* < .05, CI [.02, .22]). KBÖ' nün KNÖ üzerindeki etkisi incelendiğinde KNÖ' yü anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (*b* yolu; β = .09, SH= .02, *t* = 4.66, *p* < .001, CI [.05, .12]). Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik algısının KNÖ üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (*c* yolu; β = .10, SH= .02, *t* = 5.58 , *p* < .001, CI [.07, .14]). Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik algısı ile aracı değişken (KBÖ) denkleme eş zamanlı olarak alındığında koşullu/başarı odaklı ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki doğrudan ilişki azalmış ancak anlamlılık düzeyini kaybetmemiştir (*c'* yolu; β = .09, SH= .02, *t* = 5.12 , *p* < .001, CI [.06, .13]). Bu bulgular KBÖ' nün koşullu/başarı odaklı ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu (*F*(2, 397)= 27.27, *p* < .001, R^2 = .12) ve toplam varyansın % 12'sini açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.3., Tablo 3.10.).

Şekil 3. 3. Algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi
* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

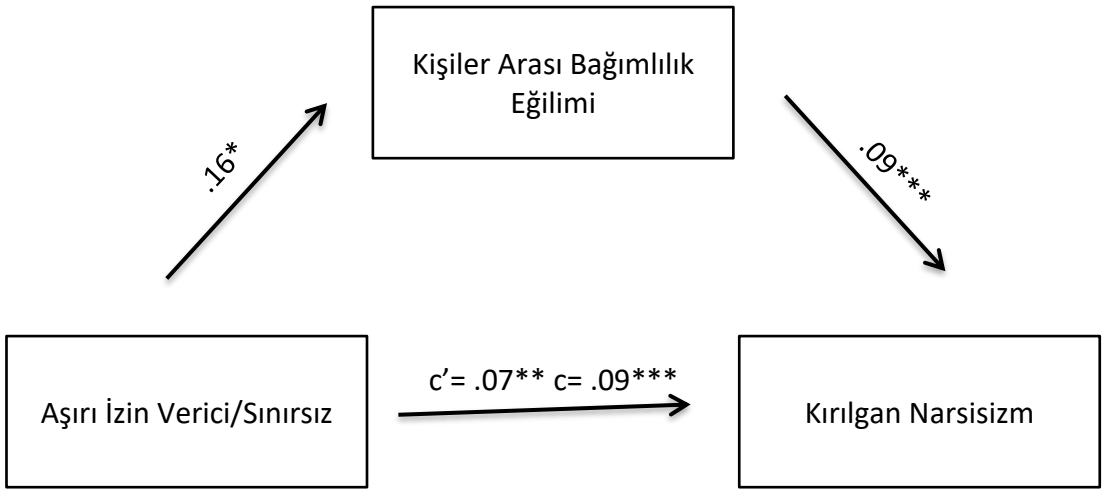
Tablo 3. 10. YEBÖ Koşullu/Başarı Odaklı ve KNÖ Arasındaki İlişkide KBÖ 'nün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

	Sonuç					
	M (KBÖ)			Y (KNÖ)		
Değişken	β	SH	p	β	SH	p
Koşullu/Başarı Odaklı	.12	.05	.01	.09	.02	.00
M (KBÖ)	-	-	-	.09	.02	.00
Sabit	31.45	1.68	.00	16.45	.86	.00
	R^2 = .01 F(1,398)= 5.96 p=.01			R^2 = .12 F(2,397)= 27.27 p=.00		

3.3.2.5. Algılanan Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Analiz sonuçlarına göre aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik algısı KBÖ' yü anlamlı derecede yordamaktadır (*a* yolu; $\beta = .16$, SH= .06, $t = 2.51$, $p < .05$, CI [.03, .28]). KBÖ 'nün KNÖ üzerindeki etkisi incelendiğinde KNÖ' yü anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (*b* yolu; $\beta = .09$, SH= .02, $t = 4.80$, $p < .001$, CI [.05, .13]). Aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik algısının KNÖ üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (*c* yolu; $\beta = .09$, SH= .02, $t = 3.54$, $p < .001$, CI [.04, .13]). Aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik

algısı ile aracı değişken (KBÖ) denkleme eş zamanlı olarak alındığında aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki doğrudan ilişki azalmış ancak anlamlılık düzeyini kaybetmemiştir (*c'* yolu; β = .07, SH= .02, *t* = 3.01 , *p* < .01, CI [.02, .12]). Bu bulgular KBÖ' nün aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu (*F*(2, 397)= 18.14, *p* < .001, R^2 = .08) ve toplam varyansın % 8'ini açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.4., Tablo 3.11.).

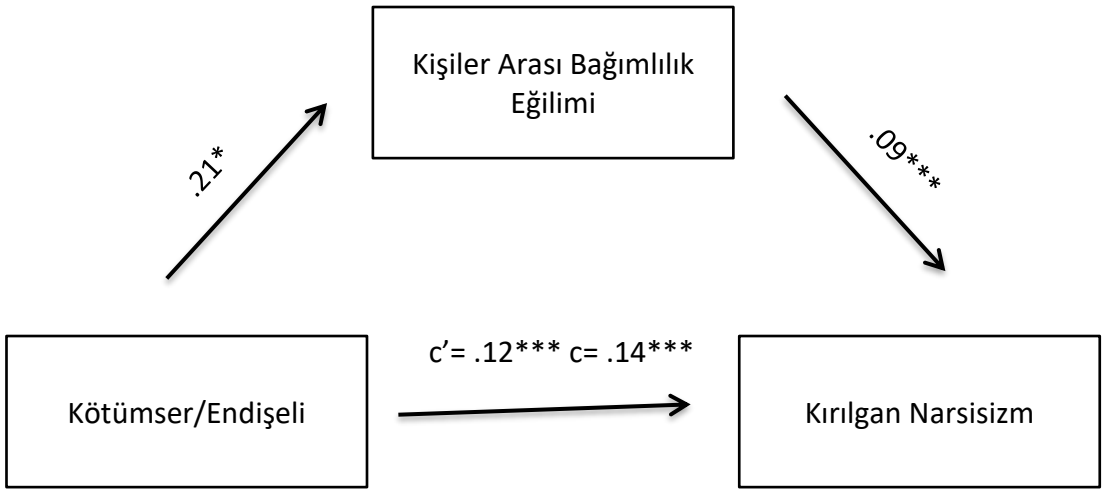
Şekil 3. 4. Algılanan aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi
* *p* < .05, ** *p* < .01, *** *p* < .001

Tablo 3. 11. YEBÖ Aşırı İzin Verici/Sınırsız ve KNÖ Arasındaki İlişkide KBÖ 'nün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

	Sonuç					
	M (KBÖ)			Y (KNÖ)		
Değişken	β	SH	p	β	SH	p
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	.16	.06	.01	.07	.02	.00
M (KBÖ)	-	-	-	.09	.02	.00
Sabit	31.88	1.48	.00	17.75	.83	.00
	R^2 = .16 F(1,398)= 6.32 p=.01			R^2 = .08 F(2,397)= 18.14 p=.00		

3.3.2.5. Algılanan Kötümser/Endişeli Ebeveynlik Biçiminin Kişiler Arası Bağımlılık Aracılığıyla Kırılgan Narsisistik Kişilik Özelliklerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Analiz sonuçlarına göre kötümser/endişeli ebeveynlik algısı KBÖ' yü anlamlı derecede yordamaktadır (*a* yolu; β = .21, SH= .09, *t* = 2.39, *p* < .05, CI [.04, .38]). KBÖ' nün KNÖ üzerindeki etkisi incelendiğinde KNÖ' yü anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (*b* yolu; β = .09, SH= .02, *t* = 4.78, *p* < .001, CI [.05, .13]). Kötümser/endişeli ebeveynlik algısının KNÖ üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (*c* yolu; β = .14, SH= .03, *t* = 4.07 , *p* < .001, CI [.07, .20]). Kötümser/endişeli ebeveynlik algısı ile aracı değişken (KBÖ) denkleme eş zamanlı olarak alındığında kötümser/endişeli ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki doğrudan ilişki azalmış ancak anlamlılık düzeyini kaybetmemiştir (*c'* yolu; β = .12, SH= .03, *t* = 3.58 , *p* < .001, CI [.05, .18]). Bu bulgular KBÖ' nün kötümser/endişeli ebeveynlik algısı ile KNÖ arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu (*F*(2, 397)=20.14, *p* < .001, R^2 = .09) ve toplam varyansın % 9'unu açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.5. , Tablo 3.12.).

Şekil 3. 5. Algılanan kötümser/endişeli ebeveynlik biçiminin kişiler arası bağımlılık aracılığıyla kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini yordamasına ilişkin aracı değişken analizi

* *p* < .05, ** *p* < .01, *** *p* < .001

Tablo 3. 12. YEBÖ Kötümser/Endişeli ve KNÖ Arasındaki İlişkide KBÖ ‘nün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

	Sonuç					
	M (KBÖ)			Y (KNÖ)		
Değişken	β	SH	p	β	SH	p
Kötümser/Endişeli	.21	.09	.02	.12	.03	.00
M (KBÖ)	-	-	-	.09	.02	.00
Sabit	32.21	.09	.02	17.60	.81	.00
	R^2 = .01 F(1,398)= 5.74 p=.02			R^2 = .09 F(2,397)= 20.14 p=.00		

Özetle, bu çalışmanın bulgularına göre büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri sosyodemografik değişkenlerden yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyoekonomik durum, anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.

Algılanan ebeveynlik biçimlerinden küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli ebeveynlik ile kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolü olduğu saptanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmada kırılgan ve büyüklenmeci narsistik kişilik özellikleri ile ebeveynlik biçimleri, şema alanları ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Algılanan ebeveynlik biçimleri ile kırılgan ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolü değerlendirilmiştir. Bu amaçla yapılan analizlerde elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

4.1. Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmada ilk olarak narsisizm türleri ile sosyomedografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler gözlenmezken, büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerinin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyoekonomik düzey ve anne-baba eğitim düzeyi açısından farklılaştığı görülmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre yaşı yüksek olan katılımcıların büyüklenmeci narsisizm özelliklerinin azaldığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde bu çalışmanın bulgularına paralel sonuçlar olduğu görülmektedir (Akıncı, 2015; Foster ve ark.,2003; Twenge ve Campbell, 2001; Türker, 2018). Gelişimsel özelliklerin etkisinin yaş ile narsisistik özellikler arasındaki ilişkide etkili bir faktör olabileceği düşünülmektedir. Ergenlikten yetişkinliğe geçiş döneminde yaşanan zorluklarla narsistik bozuklukların daha sık görülebildiği (Ronningstam, 2005); yaşın artmasıyla olgunlaşma neticesinde narsistik belirtilerin de azalabileceği belirtilmektedir (Foster ve ark., 2003).

Çalışma bulguları incelendiğinde erkeklerin büyüklenmeci narsisizm puanlarının kadınlara göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde ülkemizde İmamoğlu (2018), Üzümcü (2017) tarafından

yapılan çalışmalarda da benzer şekilde büyüklenmeci narsisizm puanlarının erkeklerde kadınlara göre yüksek olduğu görülürken kırılgan narsisizm puanlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu açıdan mevcut çalışmanın bulgularının alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Alanyazında narsisistik kişilik bozukluğunun erkeklerde daha yüksek olduğunu gösteren başka çalışmalar da mevcuttur (Miller, Campbell ve Pilkonsis, 2007 ; Ronningstam 1991; Stone, 1989). Kırılgan narsisizm puanları ile cinsiyet arasında ise anlamlı bir fark görülmemiştir. Rohhman ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada kadınların kırılgan narsisizm puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Büyüklenmeci ve kırılgan narsistik kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaştığı belirtilmektedir. Buna göre büyüklenmeci özellikler erkek cinsiyet özellikleri ile kırılgan narsistik özellikler ise kadın ile ilişkilendirilmektedir (Levy ve ark., 2009). Türker (2018) tarafından yapılan çalışmada kadın olmanın düşük büyüklenmecilik düzeyi ile ilişkili olduğu görülürken, kırılgan narsisizmde cinsiyetin anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Foster ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan çalışmada da erkeklerin narsisizm puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre üniversite mezunu katılımcıların büyüklenmeci narsisizm puanlarının ortaokul mezunu ve yüksek lisans ve üstü mezunu katılımcıların puanlarından yüksektir. Sosyoekonomik durum ile büyüklenmeci narsisizm puanları arasındaki ilişkileri inceleyen analiz sonuçlarına göre sosyoekonomik düzeyi üst olan katılımcıların büyüklenmeci narsisizm düzeyleri orta olan katılımcılara göre anlamlı derecede yüksektir. Alanyazın incelendiğinde yüksek eğitim düzeyi, erkek olmak ve yalnız yaşamak narsisistik kişilik bozukluğunun yaygınlığını arttıran faktörler olarak belirtilmiştir (Torgersen, Kringlen ve Cramer, 2001). Genç bireylerin, yüksek sosyoekonomik sınıftan kişilerin ve ailede tek çocuk olan bireylerin daha narsistik özellikler gösterdiği ifade edilmiştir (Cai, Kwan ve Sedikides, 2012).

4.2. Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi, Kırılgan Ve Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri, Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları Ve Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Korelasyon analizi sonuçlarına göre kırılgan ve büyüklenmeci narsistik kişilik özellikleri ile erken dönem uyumsuz şema alanları ve algılanan ebeveynlik biçimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre kırılgan narsisistik kişilik özelliklerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Alanyazında son yollarda yapılan çalışmalarda kırılgan ve büyüklenmeci narsisizmin ilişkili olduğunu görülmektedir (Gore ve Widiger, 2016; Miller ve ark. 2010; Pincus ve Lukowitsky, 2010). Narsistik hastalarla klinik gözlemlerinin açık büyüklenmecilik ve örtük kırılganlık sergiledikleri belirtilmiştir (Pincus, Cain, ve Wright, 2014). Ronningstam (2009) narsisistik kişiliğin büyüklenmecilik ve kırılganlık arasında dalgalanmakta olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan çalışmanın bulgularının alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada ele alınan iki narsisizm türü üzerinden düşünüldüğünde narsisizmin kırılganlık özellikleriyle tanımlanabileceği, büyüklenmeci narsisizmin duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemalarının aşırı telafisiyle ortaya çıktığı şema modeli görüşünü destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Güvenli bağlar geliştirmek, ihtiyaç ve duygularını ifade etmek gibi temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayamayan, kişiler arası ilişkilerde sorunlar yaşayan narsistik bireylerin kırılgan özelliklerini göstermemek amacıyla aşırı telafi başa çıkma biçimini kullandıkları düşünülebilir. Böylelikle büyüklenmeci mod ile kendilerinin her zaman haklı ve eşsiz olduklarını düşünür, ilişkilerinde öfkeli tarzlarıyla ihtiyaçları olan sevgi ve ilgiyi deneyimlemek konusunda eksik kalmaya devam ederler.

Kişiler arası bağımlılık eğilimi kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili iken, büyüklenmeci narsisizmle anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu bulgunun çalışmanın kişiler arası bağımlılık kavramının narsisizm türlerinde ayırt edici bir faktör olup olmadığını ortaya koyma amacını destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Kırılgan narsisistik kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarının tümüyle ile ilişkili olduğu görülmektedir. Üzümcü (2016) tarafından yürütülen çalışmada da aynı bulgu elde edilmiştir. Alanyazında örtük narsisizmin onay arayıcılık, duyguları bastırma, boyun eğicilik, kusurluluk/utanç, terk edilme, bağımlılık/yetersizlik, sosyal izolasyon, yetersiz özdenetim, cezalandırıcılık, hastalıklar/tehditler karşısında dayanıksızlık, güvensizlik/suistimal edilme, iç içe geçme/gelişmemiş benlik, hak görme/büyüklük, başarısızlık, duygusal yoksunluk şemaları ile pozitif ilişkili olduğunu gösteren (Torres, 2002); kırılgan narsisizmin boyun eğicilik, güvensizlik, terk edilme ve hak görme/büyüklük şemaları ile pozitif ilişkili olduğunu gösteren (Zeigler-Hill ve ark., 2011) çalışmalar mevcuttur. Kırılgan narsistik kişilik özellikleri içedönüklük, utangaç olma, eleştirilmeye, değerlendirilmeye, diğerlerinin tepkilerine aşırı duyarlı olmak şeklinde belirtilmektedir. Bu kişilik özellikleri şema terapide evrensel olarak kabul edilen güvenli bağlar kurma, özerklik geliştirme ve başarılı bir kimlik algısı oluşturabilme, ihtiyaçların ifade edilmesi, kendiliğinden olma ve oyun ve gerçekçi sınırlar gibi hiçbir temel duygusal ihtiyacın karşılanmadığını gösterdiği düşünülmektedir. Bu nedenle kırılgan narsistik kişilik özelliklerinin tüm şema alanlarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Anneye dair algılanan ebeveynlik biçimleri ile kırılgan narsistik kişilik özelliklerine ilişkin bulgularda Üzümcü (2016)'nün çalışmasındaki anneye yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli ve cezalandırıcı ebeveynlik biçimlerine ek olarak bu çalışmada sömürücü/istismar edici, koşullu/başarı odaklı, aşırı izi verici/sınırsız, değişime kapalı/duygularını bastıran ebeveynlik biçimlerinin de anlamlı ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Üzümcü (2016)'nün çalışmasında babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser/endişeli ve değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik ile ilişkili olduğu görülürken bu çalışmada ek olarak sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, cezalandırıcı ebeveynlik biçimlerinin de anlamlı ilişkiler gösterdiği bulunmuştur.

Mevcut çalışma bulgularına göre hemen hemen her ebeveynlik biçiminin kırılgan narsistik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Sömürücü/istismar edici

ebeveynlik biçimine maruz kalan bireylerin otonomi ve özerklik geliştirmek konusunda zorluklar yaşadıkları, koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimine maruz kalan bireylerin ise başarılı bir kimlik algısı geliştirmekte sorunlar geliştirebileceği düşünülmektedir. Aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik biçimine maruz kalan bireylerin otonomi geliştiremeyerek yeterli sınırları kendi ve diğerleri için oluşturamadığı, değişime kapalı/duygularını bastıran ebeveynlik biçiminde ise kendi duygularını ifade etmek, diğerlerinin kendisiyle ilgili değerlendirmelerine açık olmak konusunda yeterli gelişim gösteremeyerek sorunlar yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Ebeveynlik biçimleri nedeniyle gelişebilen bu özelliklerin kırılgan narsisizmin içedönük, kaygılı, utangaç olma, eleştiriye aşırı hassasiyet duymaları nedeniyle sosyal açıdan çekingen olma, değerlendirmelerden kaçınma (Gabbard, 1989; Dickinson ve Pincus, 2003; Foster ve Trimm, 2008; Wink 1991) gibi özelliklerini ortaya çıkardıkları düşünülebilir.

Mevcut çalışmada büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri erken dönem uyumsuz şema alanlarından yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ile ilişkili bulunmuştur. Anneye dair algılanan ebeveynlik biçimlerinden duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, koşullu/başarı odaklı ile; babaya dair algılanan ebeveynlik biçimlerinden kuralcı/kalıplayıcı, sömürücü/istismar edici, koşullu/başarı odaklı ile büyüklenmeci narsisizm arsında anlamlı ilişkiler görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerinin kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanlarıyla, anneye yönelik algılanan aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik ile, babaya yönelik algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik ile anlamlı ilişkiler gösterdiği (Üzümcü, 2016), narsistik özelliklerin yetkeci ve aşırı izin verici ebeveynlik biçimleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir (Watson, Little, Biderman, 1992; Watson ve ark., 1995; Ramsey, Biderman ve Reeves, 1996; Horton, Bleau ve Drwecki, 2006; Cater ve ark., 2011).

Bilindiği gibi Young ve arkadaşları (2003) tarafından önerilen narsisizm modelinde ebeveynlerin çoğu zaman çocuklarını başarı veya statü ihtiyaçlarını karşılamaları için kullandıkları belirtilmiştir. Bu açıdan büyüklenmeci narsisizmin sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimiyle ilişkili olması şema modelini destekler nitelikte olduğu

düşünülmektedir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminde çocuktan beklenen aşırı başarı ve koşullu sevgi verme neticesinde yüksek standartlar şeması gelişiyor olabilir. Böylece bireylerin gerçekçi olmayan beklentiler ve hedefler geliştirmesiyle büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerinin ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Şema modelinin narsistik kişilik bozukluğuna dair kapsamlı açıklamasında temel olarak duygusal yoksunluk, kusurluluk ve yüksek standartlık şemalarına vurgu yapılmıştır. Mevcut çalışma bulgularının erken çocukluk döneminde maruz kalınan ebeveynlik biçimleriyle ilişkili olarak gerçek sevgiyi, ilgiyi deneyimleyememek, gerekli sınırları öğrenememek, koşulsuz onaylanma ihtiyacını karşılayamamak gibi süreçlere bağlı olarak narsistik kişilik özelliklerinin gelişebileceği varsayımını destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

4.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolüne Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Bu bölümde algılanan ebeveynlik biçimlerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla kırılgan narsistik kişilik özelliklerini yordaması ve büyüklenmeci narsistik kişilik özelliklerini için anlamlı bir etkisinin olmamasına ilişkin bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

4.3.1. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre algılanan ebeveynlik biçimleri ile (küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız ve kötümser/endişeli ebeveynlik algısı) kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolü bulunmaktadır. Bulgular kişiler arası bağımlılık eğiliminin kırılgan narsisistik kişilik özellikleri için ayırt edici olduğunu göstermektedir. Alanyazında kırılgan narsisizmin bağımlı kendilik ile ilişkili olduğunu gösteren (Rohman ve ark., 2012), bağımlılığın patolojik narsisizmin bir özelliği olarak ifade edildiği (Matsunami, 2013) çalışmalar mevcuttur. Mevcut çalışmada kırılgan narsisizm ve kişiler arası bağımlılık

özelliklerinin sosyal ilişkilerde tedirginlik, özsaygı seviyelerinin düşük olması, reddedilmeye karşı duyarlılık, aşırı koruyucu ve yetkeci ebeveynlik biçimleriyle ilişkili olmaları gibi benzer özellikleri destekler nitelikte bulgular elde edilmiştir.

Alanyazında narsisizm ve kişiler arası bağımlılığın gelişiminde yetkeci, soğuk, reddedici ebeveynlik biçiminin etkili olduğu belirtilmektedir (Bornstein, 1993, 1996, 2005; Horton ve ark., 2006; Miller ve ark., 2010). Kuralcı/kalıplayıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli ebeveynlik biçimleri çocuğun bağımsız, kendi özyeterliliğin farkında, özgüven duygusunu geliştirebilecek bir kendilik oluşumuna engel olarak yetişkinlik döneminde diğerleriyle olan ilişkilerinde ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli yardım arayışında, bağımlı bir kendilik geliştirmesine neden olabileceği düşünülmektedir. Küçümseyici/kusur bulucu, koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimleri kişide yetersizlik, kusurluluk hislerini ortaya çıkararak benlik algısında olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olabilir. Bu ebeveynlik biçimleri sonucunda bağımlı özelliklerin gelişimiyle bireyler bu eksik hissettikleri yanlarıyla baş etmek için içten içe eşsiz ve biricik oldukları inancını geliştirmiş olabilir. Bunun sonucunda benliklerine dair güvensizlik ve yetersizlik hisleri sosyal ilişkilerde değerlendirilmeye, eleştirilmeye aşırı hassasiyet geliştirmiş olabilirler. Kırılgan narsistik ve bağımlı kişilik özelliklerinde temel duygusal ihtiyaçlardan bağımsız, yetkin ve olumlu bir kimlik algısının gelişmesinde sorunlar olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışma bulgularına göre uyum bozucu bu ebeveynlik biçimleri kişiler arası bağımlılığın aracı rolüyle kırılgan narsistik kişilik özelliklerini ortaya çıkarmaktadır.

4.3.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri İle Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkide Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma sonuçlarına göre anne ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik biçimlerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi aracılığıyla büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerini yordamadığı görülmüştür. Mevcut çalışma bulguları kişiler arası bağımlılık eğiliminin büyüklenmeci narsisizm ile ilişkili olmadığını, bu süreci etkileyen başka değişkenler olabileceğini düşündürmektedir.

Maruz kalınan uyum bozucu ebeveynlik biçimleri sonucunda ortaya çıkan farklı kişilik özellikleri büyüklenmeci tarzda narsisistik kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlıyor olabilir.

4.4. Genel Değerlendirme

Araştırma sonuçlarına göre kırılgan narsisistik kişilik özelliklerinin kişiler arası bağımlılık eğilimi ve büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Buna göre şema modeliyle paralel bir biçimde narsisizmde kırılganlık özelliklerinin görüldüğü, büyüklenmeci özelliklerin aşırı telafiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Kişiler arası bağımlılık eğilimi ile kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki varken, büyüklenmeci narsisizmle bir ilişki bulunmamıştır.
Kırılgan narsisistik kişilik özellikleri erken dönem uyumsuz şema alanlarının tümüyle ile ilişkili iken büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarıyla ilişkili bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız ve kötümser/endişeli ebeveynlik algısı algılanan ebeveynlik biçimleri ile kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolü bulunmaktadır. Sonuçlara göre kişiler arası bağımlılık eğilimi kırılgan narsisistik kişilik özellikleri için ayırt edici bir faktör olarak ele alınabilir.
Anne ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik biçimleri ile büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide ise kişiler arası bağımlılık eğiliminin aracı rolünün olmadığı saptanmıştır. Mevcut çalışma bulguları büyüklenmeci narsisizmi etkileyen başka faktörler olabileceğini düşündürmektedir.

4.5.Klinik Doğurgular

Şema terapi kişilik bozuklukları ve katı kişilik özelliklerinden kaynaklı kronik sorunların tedavisinde kapsamlı bir kavramsallaştırma ve tedavi planı önermektedir (Young ve ark., 2003). Araştırma sonucunda şema terapi klinik uygulamalarında önemli rol oynayabileceği düşünülen bulgulara ulaşılmıştır.

Narsistik özellikler ve karmaşık bağımlı kişilik yapısının tedavisinde kapsamlı yaklaşımların daha etkili olacağı belirtilmektedir (Bornstein, 2005; Young ve ark., 2003). Bu açıdan şema terapi bütünleşik yaklaşımıyla bağımlı örüntüler ve narsistik özelliklere sahip hastalar için etkili bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Kırılgan narsisistik özelliklere sahip bireylerin kişiler arası stres ve sorunlardan yakınırken ve tedavi arayışında olabileceği, büyüklenmeci narsistik özelliklere sahip bireylerin ise bu sorunları inkar ettikleri (Dickinson, 2003) eş veya yakını zorlamazsa terapiye gelmedikleri (McWilliams, 2011) belirtilmektedir. Pincus ve arkadaşları (2009) kırılgan narsistik bireylerin büyüklenmeci narsisistik bireylere göre tedaviden daha fazla fayda gördüğünü ifade etmiştir. Terapistlerin narsistik hastaları kırılgan özellikleri aktifken görme ihtimallerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu faktörlerin terapide göz önünde bulundurulması önemli olabilir. Buradan hareketle bağımlı ve narsisistik özellikler gösteren hastalarla çalışırken kişiler arası ilişkilerde sorunlar, terk edilmeye, reddedilmeye duyarlılık gibi sorunlarda odaklanılması gereken noktalar olabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışma bulguları bu açıdan değerlendirildiğinde şema terapi modelindeki mod kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Şema modları gün içinde hızla değişebilen, belirli şemaların birleşerek tetiklenmeye yol açtığı baş etme yolları ve duygudurumlarıdır (Arntz ve Jacob, 2016). Narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerde yalnız çocuk, büyüklenmeci ve kopuk korungan modları yaygın bir biçimde görülmektedir. Mevcut çalışma bulguları büyüklenmeci ve kırılgan narsistik özelliklerin birbirini dışlamayan kavramlar olduğunu, bir arada bulunabileceklerini destekler niteliktedir. Şema terapi modelinin sunduğu narsistik kişilik bozukluğu açıklamasına göre de büyüklenmeci özellikler aşırı telafi mekanizmaları olarak adlandırılmaktadır. Bu bilgiler ışığında terapide kırılgan narsisistik kişilik özelliğinde ayırt edici olarak bulunan kişiler arası bağımlılık eğilimiyle ilişkili özelliklere odaklanmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Bağımlı hastalarla çalışırken bireyin özerkliğini artırmak ve kişiler arası becerilerini güçlendirmek terapinin odak noktası olarak belirtilmiştir (Bornstein, 1994; Overholser ve Fine, 1994). Bağımlı özelliklere sahip bireylerde şema terapide söz dinleyen teslimci mod, bağımlı çocuk modu, terk edilmiş/istismar edilmiş çocuk modu, cezalandırıcı ve eleştirel ebeveyn modu üzerinde odaklanılmaktadır. Terapiye

kırılgan özellikleri aktifken gelen hastaların özellikle yalnız çocuk modu aktif olabileceği düşünülmektedir. Bağımlı özellikler gösteren hasta için çocuk modunda terk edilmişlik, yalnız kalma ön planda olabileceğinden terapide bu çocuk moduna odaklanmak hedeflenebilir. Şema terapide terapi ilişkisi çerçevesinde sınırlı yeniden ebeveynlikle karşılanması hedeflenen temel duygusal ihtiyaçlardan özerklik ve başarılı bir kimlik algısını geliştirmek hem özsaygıyı arttırıcı bir faktör olabileceği hem de kişiler arası ilişkileri geliştireceği düşünülmektedir. Mevcut çalışma bulgularının terapide kırılgan ve bağımlı narsistik özelliklere sahip bireyler açısından bu bağlamlarda değerlendirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

4.6.Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın örneklemine ilişkin özellikler çalışmanın başlıca sınırlılıklarını oluşturmaktadır. İlk olarak örneklemi oluşturan kadın ve erkek katılımcıların sayısı birbirine eşit değildir. Yanı sıra katılımcıların çoğunu eğitim düzeyi üniversite ve üzeri mezunu bireyler oluşturmaktadır. Bu durum çalışmanın genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.

Bu araştırmada veriler öz bildirime dayalı ölçeklerle elde edilmiştir. Bu sebeple bu araştırmanın bulguları, kullanılan ölçeklerin güvenirliği ile sınırlıdır. Erken dönem uyumsuz şemaların ve kişilik özelliklerinin ölçeklere yansıması konusunda ve öz bildirimden kaynaklanan yanlılıklar olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra özellikle narsistik özelliklere sahip katılımcıların kendilerini iyi gösterme eğilimi veya savunmacılıkla ölçeklerin yanıtlarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının fazla sayıda soru içermesi nedeniyle ortaya çıkabilecek yorgunluk etkisi bu çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Bu durumu en aza indirgemek amacıyla ölçekler terazileme tekniğiyle uygulanmıştır.

4.7.Yeni Çalışmalar İçin Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre büyüklenmeci ve kırılgan narsistik kişilik özelliklerinin ilişkili olması narsisizmin ayrı iki formda ölçekle değil, birlikte değerlendirilebileceğini düşündürmüştür. Bu nedenle gelecek çalışmalarda farklı

narsisizm özelliklerini birlikte değerlendiren veri toplama araçlarının kullanılmasının uygun olabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveynlik biçimleri ile kırılgan narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide kişiler arası bağımlılığın aracı rolü olduğu bulunan bu çalışmada, büyüklenmeci narsisizm için anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Yeni çalışmalarda büyüklenmeci narsisizm için başka ne gibi aracı değişkenler ve ayırt edici faktörler olduğunun ele alınmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde narsisizm ve kişiler arası bağımlılıkla yapılan çalışmalar sınırlılık göstermektedir. Narsistik ve bağımlı kişilik özellikleri önemli ve kronik, bireylerin işlevselliğini büyük ölçüde etkileyen sorunlar olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle gelecek çalışmalarda farklı yaş gruplarını içeren, kadın ve erkek sayılarının dengeli olduğu, klinik ve klinik olmayan örneklemler ile bu konulara odaklanılmasının ilgili alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra yukarıda bahsedildiği gibi kişilik özellikleriyle ilgili terapi süreçlerinde mod kavramının şema terapide önemli bir katkısı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle narsisizm ve kişiler arası bağımlılık kavramlarıyla ilgili yapılacak çalışmalarda bu özelliklere dair şema modlarına ilişkin modellerin desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M. D. S. (1969). Object relations, dependency, and attachment: a theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development, 40*(4), 969-1025.

Akhtar, S. & Thompson, J. A. (1982). Overview: Narcissitic personality disorder. *American Journal of Psychiatry, 139*(1), 12 - 20.

Akıncı, G. (2015). *Narsisizm Türleri Ve Psikolojik Iyilik Hali Arasındaki IlişKi: Duyguların Ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Rolü,* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality, 40*(4), 440-450.

Arntz, A. (2012). Schema therapy for cluster C personality disorders. *The Wiley-Blackwell handbook of schema therapy: Theory, research, and practice,* 397-414.

Arntz, A. ve Jacob, G. (2016). *Uygulamada Şema Terapi / Şema Mod Yaklaşımına Giriş Rehberi.* (G. Soygüt, Çev.) Ankara: Nobel.

Arslan, R. (2017). *Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye Standardizasyonu.Gazi University. *Journal of Economics & Administrative Sciences,* 11(1), 1-16.

Baumeister, R. F. & Vohs, K. D. (2001). Narcissism as addiction to esteem. *Psychological Inquiry, 12*(4), 206 – 209.

Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York: International Universities Press.

Beck, A. T., Freeman, A. & Davis, D. D. (2004). *Cognitive therapy of personality disorders* (ikinci baskı). New York: The Guilford Press.

Bornstein, R. F. (1992). The dependent personality: developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological bulletin*, *112*(1), 3.

Bornstein, R. F. (1993). *The dependent personality.* New York: The Guilford Press.

Bornstein, R. F. (1996). Beyond orality: toward an object relations/interactionist reconceptualization of the etiology and dynamics of dependency. *Psychoanalytic Psychology, 13*(2), 177-203.

Bornstein, R. F. (2005). *The dependent patient: a practitioner's guide*. Washington, DC: American Psychological Association.

Bursten, B. (1973). Some narcissistic personality types. *International Journal of Psychoanalysis, 54*, 287-300.

Cai, H., Kwan, V. S. & Sedikides, C. (2012). A sociocultural approach to narcissism: The case of modern China. *European Journal of Personality*, *26*(5), 529-535.

Campbell, W. K. & Foster, C. A. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 484–495.

Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2013). Narcissistic Personality Disorder (NPD) and the Five-Factor Model: Delineating NPD, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. *Personality disorders and the Five-Factor Model of personality*, 133-146.

Cater, T. E., Zeigler-Hill, V. & Vonk, J. (2011). Narcissism and recollections of early life experiences. *Personality and Individual Differences*, *51*(8), 935-939.

Cooper, A. M. & Ronningstam, E. (1992). Narcissistic personality disorder. In A.

Dickinson, K. & Pincus, A. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders, 17* (3), 188 - 207.

Dollard, J., & Miller, N. E. (1950). *Personality and psycho-therapy.* New York: McGraw-Hill.

Fairbairn, W.R.D. (1994). *Psychoanalytic studies of the personality*. London:Routledge.

Foster J.D. & Trimm R.F. (2008) . On being eager and uninhibited: narcissism and approach-avoidance motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin. 34* (7), 1004–17 .

Foster, J. D. (2007). The Narcissistic Self: Background, an Extended Agency Model, and Ongoing Controversies. In C. Sedikides & S. Spencer (Eds) *Frontiers in Social Psychology:* The Self, (ss. 1-43). Philadelphia: Psychology Press.

Gabbard, G. (1989). Two subtypes of narcissistic personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic, 53*, 527 - 532.

Gore, W. L. & Widiger, T. A. (2016). Fluctuation between grandiose and vulnerable narcissism. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, *7*(4), 363.

Gude, T., Hoffart, A., Hedley, L. & Rø, Ø. (2004). The dimensionality of dependent personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, *18*(6), 604-610.

Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: The Guildford Press.

Head, S. B., Baker, J. D. & Williamson, D. A. (1991). Family Environment Characteristics and Dependent Personality Disorder. *Journal of Personality Disorders, 5*(3), 256-263.

Heinstein, M. I. (1963). Behavioral correlates of breast-bottle regimes under varying parent infant relationships*. Monograph of the Society for Research in Child Development,* 28(4), 1-61.

Hendin, H. M. & Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's Narcism Scale. *Journal of Research in Personality, 31*(4), 588-599.

Hirschfeld, R. M. A., Klerman, G. L., Gough, H. G., Barrett, J., Korchin, S. J. ve Chodoff, P. (1977). A measure of interpersonal dependency. *Journal of Personality Assessment, 41*(6), 610-618.

Horton, R. S., Bleau, G. & Drwecki, B. (2006). Parenting Narcissus: What are the links between parenting and narcissism*? Journal of Personality, 74*, 345–376.

Huxley, E. & Bizumic, B. (2017). Parental invalidation and the development of narcissism. *The Journal of psychology*, *151*(2), 130-147.

İmamoğlu, A. H. (2018). *Narsisizm: Algılanan Ebeveyn Tutumları Ve Savunma Mekanizmaları Açısından Bir Inceleme,* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Jones, E. (1913). The God complex. *Essays in applied psychoanalysis, 2,* 244-265.

Kealy, D., Tsai, M., Ogrodniczuk, J.S. (2012). Depressive tendencies and pathological narcissism among psychiatric outpatients . *Psychiatry Research*, *196* (2012), 157–159.

Kernberg O. F.(1975). *Borderline Conditions And Pathological Narcissism*. New York: Jason Aronson.

Kernberg, O. F. (1999). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm.* Çev: Atakay M. İstanbul: Metis Yayınları.

Kohut, H. (1971) *The Analysis of the Self*. New York: International Universities Press.

Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.

Kohut, H. ve Wolf, E. S. (1978). The disorders of the self and their treatment. *International Journal of Psychoanalysis, 59*, 413-425.

Lamkin, J., Clifton, A., Campbell, W. K. & Miller, J. D. (2014). An examination of the perceptions of social network characteristics associated with grandiose and vulnerable narcissism. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, *5*(2), 137.

Levy, K. N. (2012). Subtypes, dimensions, levels, and mental states in narcissism and narcissistic personality disorder. *Journal of clinical psychology,68*(8), 886-897.

Maccoby, E. E. (1980). *Social development*. New York: Harcourt-Brace.

Matsunami, T. (2013). Gender Differences in Pathological Narcissism: Dependency and Grandiosity. *Japanese Journal of Personality*, *22*(3).

McWilliams N. (1994). *Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process*. New York: The Guilford Press

Miller, J. D. & Campbell, W. K. (2010). The case for using research on trait narcissism as a building block for understanding narcissistic personality disorder. *Personality Disorders: Theory, research, and treatment, 1*(3), 180.

Miller, J. D., Campbell, W. K. & Pilkonis, P. A. (2007). Narcissistic personality disorder: Relations with distress and functional impairment. *Comprehensive psychiatry*, *48*(2), 170-177.

Miller, J. D., Dir, A., Gentile, B., Wilson, L., Pryor, L. R. & Campbell, W. K. (2010). Searching for a vulnerable dark triad: Comparing Factor 2 psychopathy, vulnerable narcissism, and borderline personality disorder. *Journal of Personality, 78,* 1529–1564.

Miller, J. D., Price, J., Gentile, B., Lynam, D. R. & Campbell, W. K. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism from the perspective of the interpersonal circumplex. *Personality and Individual Differences, 53,* 507–512.

Morf, C. C. & Rhodewalt, F. (2001) Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self regulatory processing model. *Psychological Inquiry, 12*(4), 177-196.

Nordahl, H. M., Holthe, H. & Haugum, J. A. (2005). *Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief?* Clinical Psychology and Psychotherapy, 12, 142-149.

Nordahl, H. M., Holthe, H. & Haugum, J. A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief*? Clinical Psychology and Psychotherapy, 12*, 142-149.

Oğuz Çakmen, F. (2004). *İlkokul üç, dört, ve beşinci sınıf öğrencilerinin bağımlılık eğilimleri ile anne babalarının tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ojha, H. & Singh, R. R. (1988). Childrearing attitudes as related to insecurity and dependence proneness. *Psychological Studies*, *33*,75- 79.

Parker, G. & Lipscombe, P. (1980). The relevance of early parental experiences to adult dependency, hypochondriasis and utilization of primary physicians. *British Journal of Medical Psychology, 53*, 355- 363.

Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B. & Campbell, L. F. (2001). Early maladaptive schemas of personality disorder subtypes. *Journal of Personality Disorders, 15*(6), 546–559.

Pincus, A. L. & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual review of clinical psychology*, *6*, 421-446.

Pincus, A. L. & Wilson, K. R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. Journal of Personality, 69(2), 224-251.

Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A., & Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment, 21,* 365–379.

Pincus, A. L., Cain, N. M. & Wright, A. G. C. (2014). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability in psychotherapy. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, 5,* 439 – 443.

Ramsey, A., Watson, P. J., Biderman, M. D. & Reeves, A. L. (1996). Self-reported narcissism and perceived parental permissiveness and authoritarianism. *The Journal of genetic psychology,157*(2), 227-238.

Raskin, R. N., & Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological reports, 45*(2), 590-590.

Rathvon, N., & Holstrom, R. W. (1996). An MMPI-2 portrait of narcissism. *Journal of Personality Assessment,* 66, 1–19.

Reeves, M., & Taylor, J. (2007). Specific relationships between core beliefs and personality disorder symptoms in a non-clinical sample. *Clinical Psychology & Psychotherapy, 14*(2), 96-104.

Roche, M. J., Pincus, A. L., Conroy, D. E., Hyde, A. L. & Ram, N. (2013). Pathological narcissism and interpersonal behavior in daily life. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, *4*(4), 315.

Roche, M. J., Pincus, A. L., Hyde, A. L., Conroy, D. E. & Ram, N. (2013). Within-person covariation of agentic and communal perceptions: Implications for interpersonal theory and assessment. *Journal of research in personality*, *47*(4), 445-452.

Rohmann, E., Neumann, E., Herner, M. J. & Bierhoff, H. W. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism: Self-construal, attachment, and love in romantic relationships. *European Psychologist, 17* (4), 279-290.

Ronningstam E. & Gunderson J. (1991). Differentiating borderline personality disorder from narcissistic personality disorders. *Journal of Personality Disorder* 5: 225-232.

Ronningstam, E. (2005). *Identifying and Understand the Narcissistic Personality.* New York: Oxford Univ. Press.

Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences,* 33, 379-391.

Rozenblatt, S. (2002), *In Defence of Self: The Relationship of Self-Esteem and Narcissism to Agressive Behavior.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Long Island University, New York.

Sears, R. R., Rau, L. & Alpert, R. (1965). *Identification and child rearing*. Stanford, California: Stanford University Press.

Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları, 11*(22), 17-30.

Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young şema ölçeği kısa form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20*(1), 75-84.

Stinson F.S., Dawson D.A., Goldstein R.B., Chou S.P., Huang B., Smith, S. M. & Grant, B. F. (2008). prevalence, correlates, disability, and comorbidity of dsm-iv

narcissistic personality disorder: results from the wave 2 national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *The Journal of clinical psychiatry, 69(7), 1033- 1045.*

Stone M. H. (1989). Long term follow-up of narcissistic/borderline patients. *Psychiatry Clinic of North America, 12*(3): 621-641.

Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları, 13*(25), 42-59.

Şengül, B. Z., Ünal, E., Akça, S., Canbolat, F., Denizci, M. & Baştuğ, G. (2015). Validity and Reliability Study for the Turkish Adaptation of the Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS). *Düşünen Adam, 28*(3), 231

Torgersen S, Kringlen E, Cramer V (2001). The Prevalence of Personality Disorders in a Community Sample. *Archives of General Psychiatry*; 58(6):590–596.

Torres, C. (2002). *Early maladaptive schemas and cognitive distortions in psychopathy and narcissism.* (Yayınlanmamış doktora tezi). The Australian National University, Canberra.

Türker, Ö. (2018). *Anneye Dair Algılanan Narsisizm ve Depresyonun Narsisistik Kişilik Örgütlenmesinin Gelişimine Etkisi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

Twenge, J. M. & Campbell, W. K. (2001). Age and birth cohort differences in self-esteem: A cross- temporal meta-analysis. Personality and Social Psychology Review, 5, 321–344.

Ulusoy, Y. (2010). *Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Interpersonal Dependency Inventory) uyarlama çalışması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Üzümcü, E. (2016). *Büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörlerin Şema Terapi modeli çerçevesinde incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Watson, P. J., Hickman, S. E., Morris, R. J., Milliron, J. T. & Whiting, L. (1995). Narcissism, self-esteem, and parental nurturance*. Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied, 129*(1), 61–73.

Watson, P. J., Little, T. & Biderman, M. D. (1992). Narcissism and parenting styles. *Psychoanalytic Psychology, 9*(2), 231–244.

Widiger T.A. & Bornstein R.F., (2007). Histrionic, Narcissistic, and Dependent Personality Disorders. *Comprehensive handbook of psychopathology (3)* içinde (509-531). Springer Science & Business Media.

Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(4), 590-597.

Yakın, D. (2014). Bağımlı kişilik örüntüsü ve terapötik işbirliği: Şema odaklı bilişsel davranışçı terapi uygulaması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, *1*(2), 1-13.

Young, J. E. (1990). *Cognitive therapy for personality disorders.* Sarasota, FL: Professional Resources Press.

Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach (rev*. ed.). Sarasota, FL: Professional Resources Press.

Young, J. E. & Klosko, J.S. (1994). *Reinventing your life*. New York: Plume.

Young, J. E., Klosko, J. S. & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.

Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B. & Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry,* 42(1), 96-103.

EKLER

A.BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, İstanbul Şehir Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Melike Büşra Hacıoğlu tarafından Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak danışmanlığında yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, kişiler arası ilişkilerde kişilik özellikleri ile erken dönem yaşantılar ve algılanan ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkileri incelemektir.

Çalışma esnasında kimliğiniz veya kimliğinizi belirleyecek hiçbir bilgi sizden talep edilmeyecektir. Verdiğiniz cevaplar gizli tutulacaktır ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Elde edilen bilgiler bilimsel amaç doğrultusunda ele alınacağından soruları eksiksiz ve samimi bir şekilde yanıtlamanız önemlidir. Çalışma yaklaşık 35 dakika sürecektir ve katılımınız tamamen gönüllük esasına dayanmaktadır. Eğer herhangi bir rahatsızlık duyarsanız istediğiniz anda araştırmadan ayrılabilirsiniz.

Bu çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için, İstanbul Şehir Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak ve İstanbul Şehir Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Melike Büşra Hacıoğlu ile iletişime geçebilirsiniz.

Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak, e posta: goncasoygutpekak@sehir.edu.tr
Melike Büşra Hacıoğlu, e posta: melike.hacioglu@hotmail.com

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman çalışmayı yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

☐ **ONAYLIYORUM**

B.KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ (KBÖ)

Aşağıda, bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinde sergilediği bazı tutum ve davranışları tanımlayan ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyun ve sizin tutum ve davranışlarınıza uygun olup olmadığına karar verin. Sizden istenen her bir ifadenin karşısına Tamamen uygun, Oldukça uygun, Biraz uygun, Hiç uygun değil şeklinde derecelendirilen kutucuklara (X) kullanarak yanıtınızı vermenizdir. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmamaya özen gösteriniz.

	Tamamen Uygun	**Oldukça Uygun**	**Biraz Uygun**	**Hiç Uygun Değil**
1.Kendimle baş başa kalmayı tercih ederim.				
2.Yaptığım işin takdir edileceğini bildiğim zaman, elimden gelenin en iyisini yaparım.				
3.Hasta olduğum zaman, üstüme titrenilmesine tahammül edemem.				
4.Lider olmaktansa geri plandaki kişi olmayı tercih ederim.				
5.İnanıyorum ki; insanlar istedikleri takdirde benim için daha fazlasını yapabilirler.				
6.Çocukken ailemi memnun etmek benim için çok önemliydi.				
7.Kendimi iyi hissetmek için başkalarına ihtiyaç duymam.				
8.Önemsediğim biri tarafından beğenilmemek bana acı verir.				
9.Hayatta karşılaşacağım kişisel problemlerimin çoğuyla başa çıkmada kendime güvenirim.				
10.Yalnızca kendimi memnun etmek isterim.				
11.Yakın bir arkadaşımı kaybetme düşüncesi beni korkutur.				
12.Başkalarının fikirlerini çabuk kabul ederim.				
13.Başkasının yardımı olmadan kendi başımın çaresine bakabilirim.				
14.Özel bir arkadaşım olmazsa, kendimi yolumu kaybetmiş biri gibi hissederim.				
15.Yaptığım hatayı başkası fark ederse çok üzülürüm.				
16.İnsanların bana sempatik görünmeye çalışmalarından nefret ederim.				
17.Başkalarından beklediğimi elde edemediğim zaman hemen moralim bozulur				

18.Bir tartışmada kolay pes ederim.				
19.İnsanlardan çok fazla bir şey beklemem.				
20.Hayatımda benim için özel olan biri olmalı.				
21.Bir partiye (sosyal eğlence ortamı) gittiğim zaman, diğer insanlar tarafından beğenilirim.				
22.Kontrolün başka birinin elinde olduğunu bildiğim zaman kendimi daha iyi hissederim.				
23.Hasta olduğum zaman, arkadaşlarımın beni yalnız bırakmalarını tercih ederim.				
24.Beni, insanların iyi bir iş yaptığımı söylemelerinden daha mutlu edecek başka bir şey yoktur.				
25.Benim için önemli olan bir şeyi başarmak adına, başkalarının duygularını göz ardı etmeye hazırım.				
26.Beni diğer insanlardan üstün tutan birine ihtiyaç duyarım.				
27.Sosyal ortamlarda çok çekingen davranırım.				
28.Hiç kimseye ihtiyacım yok.				
29.Kendi kendime aldığım kararların çoğunda sorun yaşadım.				
30.Sevdiğim bir kişi beklediğim süre içinde gelmezse, aklıma en kötü olasılıklar gelir.				
31. İşler ters gitse bile, arkadaşlarımdan yardım almadan var olan durumla baş edebilirim				
32.Başkalarından beklentilerim çoktur.				
33.Tek başıma kendime kıyafet satın alamam.				
34.Yalnız kalmayı tercih ederim.				
35.İnsanlardan umduğumu bulamıyorum				
36.Bütün insanlar bana karşı gelse bile, yanımda sevdiğim kişi olduğu sürece yoluma devam edebilirim.				
37.İnsanlar tarafından hayal kırıklığına uğratılma riskini göze alamadığım için onlardan uzak dururum.				
38.Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri, benim duygularımı etkilemez.				
39.İnsanların çoğunun beni nasıl kolayca incittiklerinin farkında olmadıklarını düşünüyorum				

40.Kendi kararlarıma çok güvenirim.				
41.Desteğine ve sevgisine çok ihtiyaç duyduğum insanları kaybetmekten her zaman çok korkarım.				
42. İyi bir liderde olması gereken özellikler bende yok.				
43.Sevdiğim biri tarafından terk edilirsem, kendimi çaresiz hissederim.				
44.Başkalarının ne söylediği beni rahatsız etmez.				

C.YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ- KISA FORM 3 (YŞÖ-KF3)

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın. 1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

1- Benim için tamamıyla yanlış
2- Benim için büyük ölçüde yanlış
3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
4- Benim için orta derecede doğru
5- Benim için çoğunlukla doğru
6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. _____ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
4. _____ Uyumsuzum.
5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. _____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşıtlarım kadar, başaramadım.
10. _____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. _____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. _____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemsediğimi göstermek gibi).
13. _____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. _____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana "hayır" denilmesini çok zor kabullenirim.
15. _____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. _____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. _____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. _____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.

19. _____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.

20. _____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.

21. _____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.

22. _____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.

23. _____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.

24. _____ İşleri halletmede son derece yetersizim.

25. _____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.

26. _____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.

27. _____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.

28. _____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.

29. _____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.

30. _____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.

31. _____ En iyisini yapmalıyım, "yeterince iyi" ile yetinemem.

32. _____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.

33. _____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.

34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.

35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.

36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.

37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.

38. _____ Yakınlarımın beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım

39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.

40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.

41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.

42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.

43. _____ Doğru ile yanlışı birbirinden ayırmakta zorlanırım.

44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.

45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımızı birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız.

46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.

47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.

48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.

49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.

50. _____ İstediğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.

51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım.

52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.

53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.

54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.

55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.

56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.

57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheciyimdir.

58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.

59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.

60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.

61. _____ Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.

62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.

63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.

64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.

65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.

66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.

67. _____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.

68. _____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.

69. _____ Benim yararıma olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.

70. _____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.

71. _____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.

72. _____ Neden yanlış yaptığımın önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.

73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.

74. _____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.

75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.

76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.

77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.

78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.

79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.

80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.

81. _____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.

82. _____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.

83. _____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.

84. _____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.

85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.

86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.

87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.

88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.

89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.

90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

D.YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (YEBÖ)

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

1 - Tamamı ile yanlış
2 - Çoğunlukla yanlış
3 - Uyan tarafı daha fazla
4 - Orta derecede doğru
5 - Çoğunlukla doğru
6 - Ona tamamı ile uyuyor.

	Anne	**Baba**	
1.	____	____	Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2.	____	____	Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3.	____	____	Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4.	____	____	Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5.	____	____	Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6.	____	____	Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7.	____	____	Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8.	____	____	Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9.	____	____	Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10.	____	____	Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11.	____	____	Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12.	____	____	Beni kendi amaçları için kullandı.
13.	____	____	İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14.	____	____	Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15.	____	____	Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16.	____	____	Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17.	____	____	Beni aşırı korurdu.
18.	____	____	Kendi kararlarıma veya yargılarıma güvenememe neden oldu
19.	____	____	İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.
20.	____	____	Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.

21. ____ ____ Beni çok eleştirirdi.

22. ____ ____ Bana kendimi sevilmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.

23. ____ ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.

24. ____ ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.

25. ____ ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.

26. ____ ____ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.

27. ____ ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.

28. ____ ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.

29. ____ ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.

30. ____ ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.

31. ____ ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.

32. ____ ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.

33. ____ ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.

34. ___ ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.

35. ____ ____ Hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı.

36. ____ ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.

37. ____ ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.

38. ____ ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.

39. ____ ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.

40. ____ ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.

41. ____ ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.

42. ____ ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.

43. ____ ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.

44. ____ ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.

45. ____ ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.

46. ____ ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.

47. ____ ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.

48. ____ ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.

49. ____ ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.

50. ____ ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.

51. ____ ____ Disiplinsiz bir insandı.

52. ____ ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.

53. ____ ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.

54. ____ ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.

55. ____ ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissederdim.

56. _____ ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.

57. ____ ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.

58. ____ ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.

59. ____ ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.

60. ____ ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.

61. ____ ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.

62. ____ ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.

63. ____ ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.

64. ____ ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.

65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.

66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.

67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.

68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.

69. ____ ____ Sosyal statü ve görünüme önem verirdi.

70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.

71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.

72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

E.NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ (NKE)

Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size en uygun olanı belirtiniz.

1) __ İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.

__ İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.

2) __ Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.

__ İlgi merkezi olmayı severim.

3) __ Pek çok insandan ne daha iyi ne daha kötüyüm.

__ Özel biri olduğumu düşünüyorum.

4) __ İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.

__ Emirlere uymaktan rahatsız olmam.

5) __ İnsanları kolayca manipüle ederim.

__ İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.

6) __ Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyımdır.

__ Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.

7) __ Gösterişten kaçınırım.

__ Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.

8) __ Her zaman ne yaptığımı bilirim.

__ Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.

9) __ Bazen iyi hikaye anlatırım.

__ Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır.

10) __ İnsanlardan çok şey beklerim.

__ Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.

11) __ İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.

__ İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.

12) __ Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.

__ İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.

13) __ Önemli bir insan olacağım.

__ Başarılı olmayı umuyorum.

14) __ İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.

__ İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.

15) __ Kendi kendime yeterim.

__ Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.

16) __ Herkes gibi biriyim.

__ Sıra dışı biriyim.

F.KIRILGAN NARSİSİZM ÖLÇEĞİ (KNÖ)

Lütfen aşağıdaki soruları, her bir maddenin sizin duygu ve davranışlarınızı ne dereceye kadar tanımladığına karar vererek cevaplandırınız. Altta yazılı derecelendirme ölçeğinden bir rakam seçerek her bir maddenin yanındaki boşluğu doldurunuz.

---

1 = Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum
2 = Yansıtmıyor
3 = Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor / Kararsızım
4 = Yansıtıyor
5 = Oldukça tanımlıyor /Doğru/ Kesinlikle katılıyorum

____ **1.** Duygularım, başkalarının alayları veya aşağılayıcı sözleriyle kolayca incinir.

____ **2.** Bir mekâna girdiğimde sıklıkla kendimin farkında olur ve başkalarının gözlerinin benim üzerimde olduğunu hissederim.

____ **3.** Diğer insanların sorunları hakkında endişelenmeksizin kendimde yeterince sorun olduğunu hissederim.

____ **4.** Mizaç olarak çoğu insandan farklı olduğumu hissederim.

____ **5.** Sıklıkla başkalarının görüşlerini kişisel olarak yorumlarım.

____ **6.** Kendimi kolayca kendi uğraşlarıma kaptırır ve başkalarının varlığını unuturum.

____ **7.** Bir gruptaki kişilerin en az biri tarafından takdir edildiğimi bilmezsem, o grupla beraber olmaktan hoşlanmam.

____ **8.** Diğer insanlar sorunları için zamanımı ve acılarını paylaşmamı isteyerek bana geldiklerinde içten içe kızgın ya da rahatsız olurum.

G.KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

Yaşınız: …….

Mesleğiniz: …….

Eğitim Durumunuz:

( ) Okuryazar

( ) İlkokul

( ) Ortaokul

( ) Lise

( ) Üniversite

( ) Yüksek lisans ve üstü

Medeni Haliniz:

( ) Evli

( ) Bekar

( ) Boşanmış

( ) Dul

( ) Birlikte Yaşıyor

Yaşamınızın büyük kısmını geçirmiş olduğunuz yer:

( ) Köy

( ) Kasaba

( ) Metropol

( ) İlçe

( ) İl

( ) Yurtdışı

Şu an yaşadığınız yer:

( ) Ailemle

( ) Öğrenci yurdunda

( )Akraba yanında

( ) Evde-arkadaşla

()Evde-tekbaşına

Aşağıdaki seçeneklerden sosyoekonomik durumunuzu en iyi belirteni işaretleyiniz.

( ) Alt

( ) Alt- orta

( ) Orta

( ) Orta-üst

( )Üst

Ailenizin Eğitim Durumu:

Annem:

( ) Okuryazar değil

( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Üniversite mezunu

( ) Yüksek lisans ve üstü

Babam:

( ) Okuryazar değil

( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Üniversite mezunu

( ) Yüksek lisans ve üstü

Annenizin mesleği: …….

Anneniz hayatta mı? ( ) Evet ( ) Hayır

Hayatta değilse,

Siz kaç yaşınızdayken vefat etti? …….

Kim ya da kimler tarafından büyütüldünüz? …….

Babanızın mesleği: …….

Babanız hayatta mı? ( ) Evet ( ) Hayır

Hayatta değilse,

Siz kaç yaşınızdayken vefat etti? …….

Kim ya da kimler tarafından büyütüldünüz? …….

Anne ve babanız:

( )Evli

( )Boşanmış

( )Ayrı yaşıyorlar

( )Hayatta Değiller

Kaç kardeşsiniz? …….

Siz kaçıncısınız? …….

Sürekli takip gerektiren/kronik bir fiziksel rahatsızlığınız var mı?

( ) Var (*Varsa lütfen yazınız:* …….) ( ) Yok

Herhangi bir psikolojik rahatsızlığınız var mı?

( ) Var (*Varsa lütfen yazınız:* …….) ( ) Yok

Psikolojik bir rahatsızlığınız varsa, bunun için terapi veya ilaç tedavisi görüyor musunuz?

( ) Terapi/ilaç tedavisi görmüyorum

( ) Sadece terapi

( ) Sadece ilaç tedavisi

( ) Hem terapi hem ilaç tedavisi